04
ලෝක ශිෂ්ටාචාරවල ඓතිහාසික විකාශනය හා ප්‍රවණතා

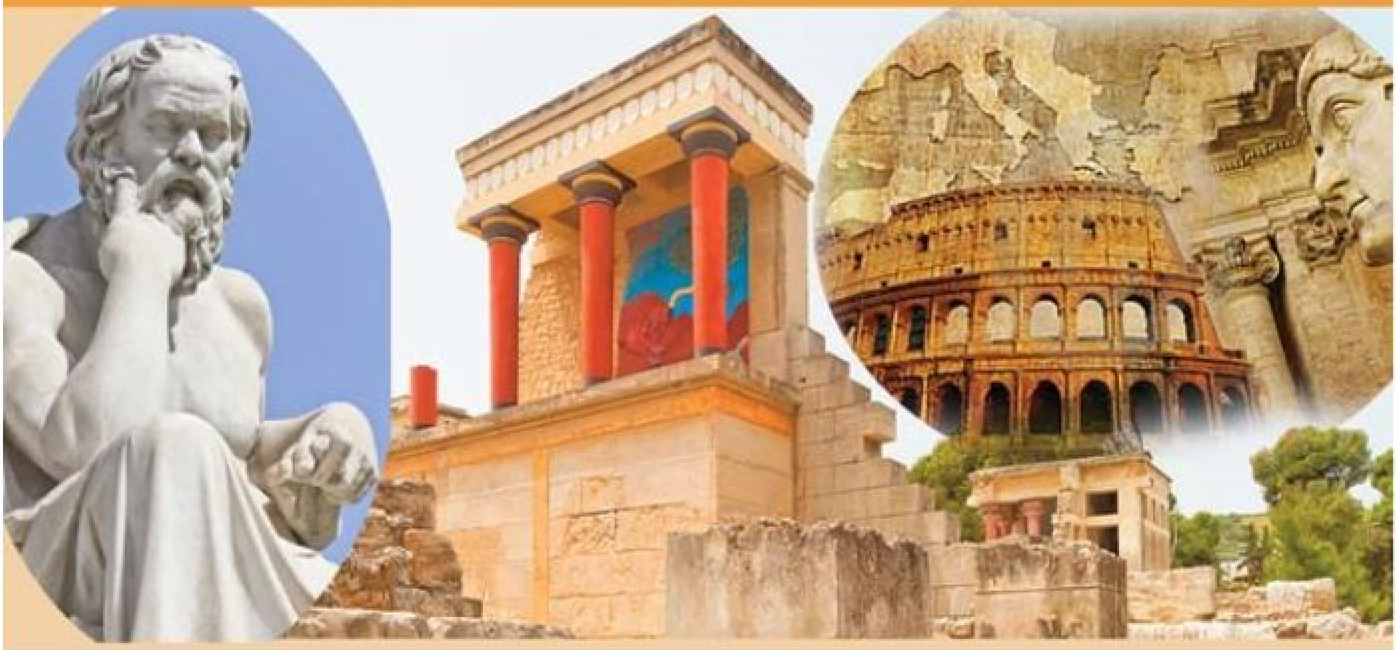

හැඳින්වීම

ඔබ තුන්වන ශ්‍රේණියේ දී පස්වන පරිච්ඡේදය යටතේ ලෝකයේ පැරණි ශිෂ්ටාචාරවල ආරම්භය හා ඒවායේ වර්ධනය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කර ඇත. එහෙයින් මෙහි දී පසුකාලීනව යුරෝපයේ ගොඩනැගුණු ග්‍රීක හා රෝම ශිෂ්ටාචාර පිළිබඳව පමණක් හා ක්‍රි. පූ. හයවන සියවසේ සිට මෞර්ය යුගය අවසානය දක්වා ඉන්දීය ඉතිහාසයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ පිළිබඳ කියාදීමට අපේක්ෂිත ය.

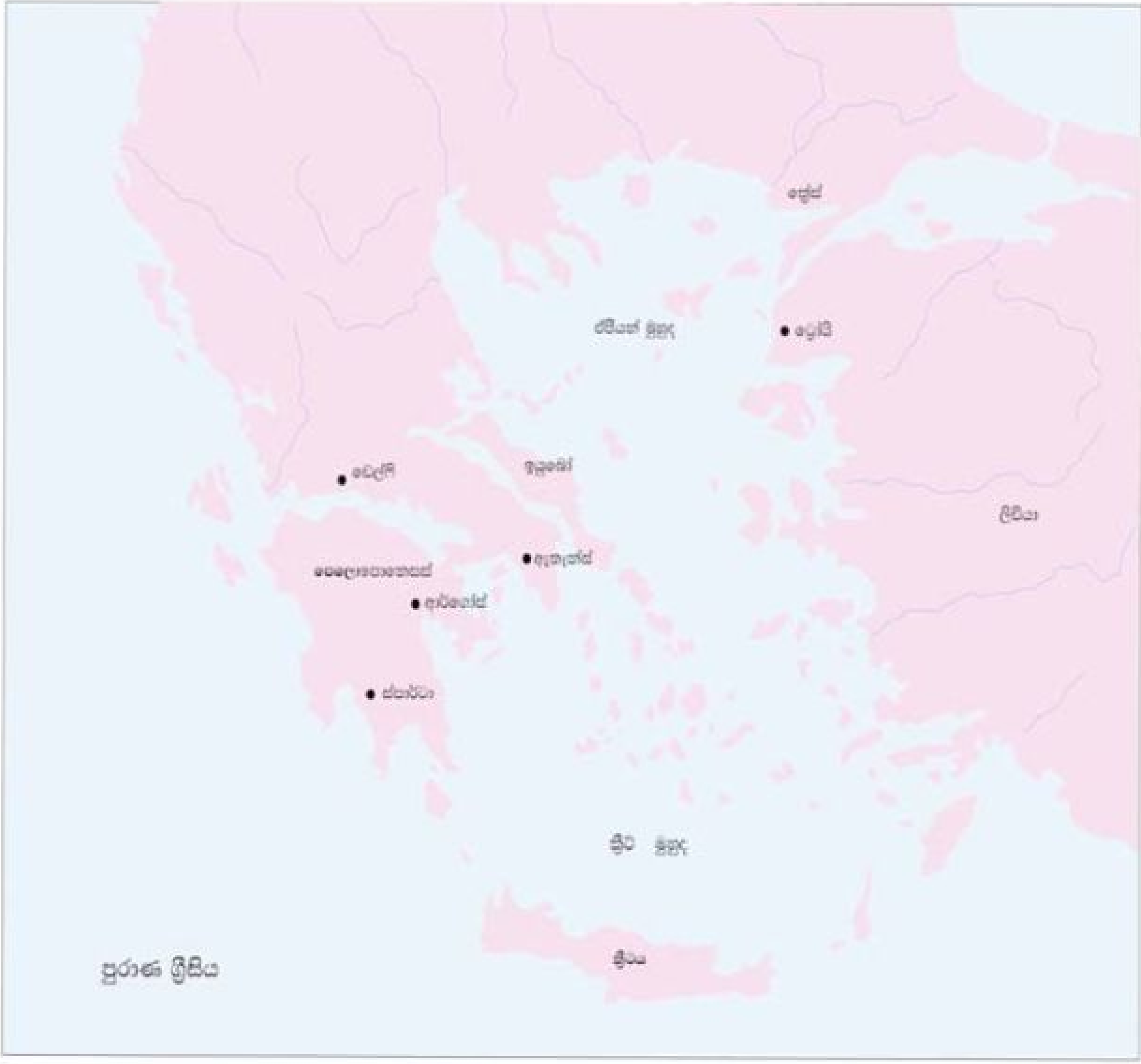

සිතියම 4.1
ඉපැරණි ලෝක ශිෂ්ටාචාර පොත ඇසුරෙනි

4.1 ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරය

4.1.1 ග්‍රීසියේ භූගෝලීය පිහිටීම

බටහිරින් අයෝනික් මුහුදටත්, නැගෙනහිරින් ඊජියන් මුහුදටත්, මැදිව මධ්‍යධරණී මුහුදට නෙරා ඇති අර්ධද්වීපය හා ඊට දකුණින් ඇති ක්‍රීට් දිවයින ඇතුළු කුඩා දූපත් සමූහය පැරණි ග්‍රීසියට අයත් වේ.

උස් භූමිවලින් යුක්ත රළු කඳුවැටි අතර ඔලිම්පස් කන්ද කැපී පෙනේ. හැම අතට ම විහිදී ගිය කඳුවැටි නිසා ගොඩබිම් මිටියාවත් සිය ගණනකින් යුක්ත වේ. ග්‍රීසියේ වෙරළ බොහෝ කඩතොලු සහිත ය. සෞම්‍ය දේශගුණයකින් යුක්තය. මෙහි ගොඩනැගුණ ශිෂ්ටාචාර පිළිබඳ අධ්‍යයනයට ඇති ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වනුයේ,

- පුරාවෘත්ත
- හෝමර්ගේ ඉලියඩ් හා ඔඩිසි යන කෘති
- පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍රය ආදිය යි.

4.1.2 ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ ආරම්භය හා ව්‍යාප්තිය

ජනගහනය වැඩිවීමත් සමගම නව ප්‍රදේශවල ජනපද පිහිටුවීම නිසා ක්‍රි. පූ. 4000 පමණ වන විට ග්‍රීසියට දකුණු දෙසින් පිහිටි ක්‍රීට් දිවයිනේ ශිෂ්ටාචාරයක් ගොඩනැගුණි. එය ඊජියන් හෙවත් මිනෝවාන් ශිෂ්ටාචාරය ලෙස හඳුන්වයි.

ක්‍රි. පූ. 2000 පමණ වන විට ඔවුන් වෙළඳාමෙන් දියුණුව සිටි අතර ක්‍රි. පූ. 2500-1400 අතර කාලයේ මිනෝවාන් ශිෂ්ටාචාරය ඉතාම දියුණුව පැවතුණි. ක්නොසස් එහි අගනුවර වේ. ක්නොසස් කඳු මුදුනෙහි මිනෝවාන් රජුගේ විශාල අලංකාර රාජ මාලිගය පිහිටා තිබුණි. එහි නටබුන් අදටත් දක්නට ලැබේ. ඊජිප්තුවෙන්, සිරියාවෙන්, සුළු ආසියාවෙන් හා ග්‍රීසියෙන් මිනෝවාන්වරුන්ගේ නොයෙක් කලා කෘති සොයාගෙන ඇත. එයින් කියවෙන්නේ නිෂ්පාදන මෙන් ම දියුණු වෙළෙඳාමක් ද ඔවුන් සතුව පැවති බවයි. මුලින් ම මේ ශිෂ්ටාචාරයේ නටබුන් සොයාගත් ආතර් එවන්ස් නම් පුරාවිද්‍යාඥයා පෙන්වා දෙන්නේ ගෘහ නිර්මාණ ශිල්ප ක්‍රමයේ මෙන් ම කලාශිල්ප පිළිබඳ මනා නිපුණත්වයක් ඔවුන් ලබා සිටි බව යි. එය නටබුන්වලින් අනාවරණය වේ.

රූපය 4.1 මිනෝවාන් මාලිගය

මිනෝවාන් ශිෂ්ටාචාරය පරිහානියට පත්වීමත් සමග 'මසිනියානුවරු' ක්‍රීට් දිවයින යටත් කරගත්හ. එම පාලන අවධිය මසිනියානු අවධිය ලෙස හැඳින්වේ. මසිනියන්වරුන් ද ග්‍රීක භාෂාව ම කතා කරන්නට ඇත. ඒ අනුව මිනෝවාන්වරු හා මසිනියාන්වරු ග්‍රීකයන්ගේ මුතුන් මිත්තෝ වෙති. ඔවුන්ගෙන් ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරය ආරම්භයට හා හැඩ ගැසීමට විශාල අනුබලයක් ලැබුණි.

මේ අනුව ක්‍රි. පූ. 2000 දී පමණ ආරම්භ වූ ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරය ක්‍රි. පූ. 1600 දී පමණ ඉන්දු-යුරෝපා ජනවර්ගයක් වූ ඒජියන්වරු ආක්‍රමණය කළහ. මෙසේ වරින් වර ග්‍රීසියට කඩාවැදුණු ආර්යයෝ ග්‍රීසියේ හා ක්‍රීට් දිවයින ඇතුළු අසල්වැසි දිවයින්වල පදිංචි වූහ. ක්‍රි. පූ. 1200 දී පමණ ට්‍රොයි නගරය ද ඔවුහු අල්ලා ගත්හ. මීට අමතරව ග්‍රීක භාෂාව කථා කළ අයෝනියන්, ඉයලික් ආදීහු ග්‍රීසිය ආක්‍රමණය කොට ජනපද පිහිටුවා ගත්හ.

මේ අනුව ග්‍රීක ජනපද සුළු ආසියාව, කළු මුහුදට උතුරින් හා දකුණින් ද දකුණු ඉතාලියේ ද උතුරු හා මධ්‍යධරණී ප්‍රදේශවල ද ව්‍යාප්ත විය. ක්‍රි. පූ. 1000 දී පමණ ඩෝරියන් නම් ආර්ය ගෝත්‍රිකයන්ගෙන් ග්‍රීක වැසියන්ට දැඩි බලපෑමක් එල්ල විය. එහෙත් ඔවුහු ද ආදි ග්‍රීක වැසියන්ගේ ජන ජීවිතය හා නගර මුළුමනින් ම විනාශ නොකොට ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරය නව මුහුණුවරකට ගෙන ආවෝය.

මුල දී තැනිතලා ප්‍රදේශවල කුඩා ගම් තනාගත් ආර්යයෝ කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ව පාලනය තම ජීවන වෘත්තිය කර ගත්හ. ඔවුන් ආර්ථික වශයෙන් දියුණුවත් ම නගර බිහිවන්නට විය. ක්‍රි. පූ. 700 පමණ වන විට ඒ නගරවලට ම ආවේණික වූ පාලන ක්‍රම ගොඩනගා ගත්හ. මෙසේ පාලනය වූ නගර රාජ්‍ය පෞර රාජ්‍ය නමින් ද හඳුන්වයි. එවැනි පෞර රාජ්‍ය ගණනාවක් ග්‍රීසියට අයත්ව තිබුණි. ඒ අතර ඇතැන්ස්, ස්පාටා, ඇකේඩියා, යන ඒවා වැදගත් වේ.

ක්‍රි. පූ. 521 දී පර්සියාවේ බලයට පත් වූ ඩේරියස් රජු තම අධිරාජ්‍ය බලය ග්‍රීසිය දක්වා ව්‍යාප්ත කර තිබුණි. මෙකල ග්‍රීක පෞර රාජ්‍යවල නායකයන්ගේ අනුබලය මත ඩේරියස් රජුට විරුද්ධව ඇති වූ කැරැලි මර්දනය කළ ඩේරියස් රජු තමන්ට අවනත වන ලෙස ග්‍රීක පෞර රාජ්‍යවලට නියෝග කළේ ය.

එයට ග්‍රීකයන් අවනත නොවූ නිසා ඩේරියස් රජු ග්‍රීසියට විරුද්ධව යුද වැදුණේ ය. පර්සියන් හමුදාව ඇතැන්ස් රාජ්‍යයට ළඟාවත් ම ඇතැන්ස්වරු, ස්පාටා රාජ්‍යයෙන් උදව් ඉල්ලා දක්ෂ ධාවන ශූරයකු වූ 'පොයිඩි පිඩිස්' එහි යැවී ය. ඇතැන්ස් හා ස්පාටා රාජ්‍ය දෙක අතර දුර කි. මී. 240 කි. පොයිඩි පිඩිස්ට මෙම දුර දිවීමට පැය 24ක් වත් ගත නොවුව ද ස්පාටාවෙන් ආධාර ලැබීමට පෙර ඇතැන්ස්වරු මැරතන් නම් ස්ථානයේ දී ඩේරියස් රජු ව පරාජයට පත් කළහ.

එම ජයග්‍රහණය පිළිබඳ පුවත ඇතැන්ස් නගරය වෙත ගෙන යෑම භාර වූයේ ද පොයිඩි පිඩිස්ට ය. ඔහු මැරතන් සිට ඇතැන්ස් දක්වා වූ කි. මී. 42ක් පමණ දුර වේගයෙන් දිවගොස් අප දිනුවා යි කියමින් ඇතැන්ස් නගරය මධ්‍යයේ මැරී වැටුණේ ය. මේ අවස්ථාව සිහි කිරීම හා ඔහුට ගරු කිරීමක් වශයෙන් ඔලිම්පික් ක්‍රීඩා තරගයේ දී කි. මී. 42ක් දුර දිවීමේ මැරතන් නම් තරගය පවත්වයි.

මේ අනුව ග්‍රීකයන් පරාජය කිරීමට ඩේරියස් රජුට නොහැකි වුවත් ඔහුගේ පුත් සර්ෂස් රජ ඔවුන් පරාජය කොට පෞර රාජ්‍යය යටත් කර ගත්තේ ය. එපමණක් නොව ඇතැන්ස් නගරය ද ගිනිබත් කළේ ය. නමුත් මේ ග්‍රීක රාජ්‍ය පර්සියන්වරුන්ට යටත්ව පැවතියේ කෙටි කාලයකි. ඇතැන්ස් හි පෙරික්ලීස් රජු යටතේ නැවත සංවිධානය වූ ග්‍රීකයෝ ක්‍රි. පූ. 479 දී පමණ පර්සියන්වරු පලවාහැර යළිත් ස්වාධීන වූහ. පසුව ඇතැන්ස් නගරය මුළු ග්‍රීසියේ ම ප්‍රධාන නගරය බවට පත් විය. එනිසා පෙරික්ලීස් පාලන සමය ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ ස්වර්ණමය යුගයක් වශයෙන් සැලකේ.

එහෙත් ස්වෛරී පාලන ක්‍රමයකට හුරු පුරුදුව සිටි ග්‍රීක පෞර රාජ්‍යය ඇතැන්ස් රාජ්‍යයේ ආධිපත්‍යය යටතේ සිටීමට අකමැති විය. එනිසා පෞර රාජ්‍ය අතර සටන් ඇති විය. ක්‍රි. පූ. 431 පමණ වන විට ඇතැන්ස් හා ස්පාටා රාජ්‍යවල නායකත්වයෙන් පෙරමුණු දෙකක් ගොඩනැගුණි.

මුලින් ම ඇතැන්ස් නායකත්වයට විරුද්ධව ස්පාටාවරු යුද්ධ කොට තම ස්වාධීනත්වය දිනා ගත්හ. මෙහිදී පෞර රාජ්‍ය අතර ගැටුම් ඇති වීම සියලු රාජ්‍යයන්ගේ බලය දුර්වල වීමට හේතු විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සියලු ග්‍රීක පෞර රාජ්‍ය අසල්වැසි මැසිඩෝනියානු රාජ්‍යයට යටත් විය.

ක්‍රි. පූ. 360 දී මැසිඩෝනියාවේ බලයට පත් වූ පිලිප්රජ අධිරාජ්‍ය තත්ත්වයක් ගොඩනගා ගැනීමට උත්සාහ කළත්, ඔහු හදිසියේම මිය ගියේ ය. අනතුරුව ක්‍රි. පූ. 336 දී බලයට පත් ඇලෙක්සැන්ඩර් දක්ෂ අශ්වාරෝහකයෙකු මෙන් ම රණශූරයෙකු වේ. ග්‍රීක පෞර රාජ්‍ය එකිනෙක යටත් කර ගත් ඇලෙක්සැන්ඩර් ග්‍රීසිය මුළුමනින් ම අත්පත් කර ගත්තේ ය. එහෙත් ඔහු එහි පැවති ග්‍රීක සංස්කෘතිය විනාශ නොකොට අගය කළේ ය. එනිසා ඔහුට යටත් සෑම ප්‍රදේශයක ම පාහේ ග්‍රීක සභ්‍යත්වයේ අංග ලක්ෂණ ව්‍යාප්ත විය. විශේෂයෙන් ඊජිප්තුව හා නැගෙනහිරින් වූ වයඹ දිග ඉන්දියානු ප්‍රදේශ (ක්‍රි. පූ. 325 දී ආක්‍රමණය කර) යටත් කරගත් අතර එහි ග්‍රීක ජනපද පිහිටුවිය. තවද ග්‍රීක සංස්කෘතික ලක්ෂණ මේ ප්‍රදේශවල ව්‍යාප්ත කළේ ය. ඒ අනුව ඇලෙක්සැන්ඩර් ග්‍රීසිය යටත් කර ගැනීම පැරණි ග්‍රීක සභ්‍යත්වය තවත් විශාල ප්‍රදේශයක ව්‍යාප්ත වීමට ප්‍රධාන හේතු විය.

රූපය 4.2 ඇලෙක්සැන්ඩර් රජු

ග්‍රීකයන්ගේ ආක්‍රමණයට කලින් එහි පැවති ග්‍රීක සංස්කෘතිය 'හෙලනික් සංස්කෘතිය' වශයෙන් ද ඇලෙක්සැන්ඩර්ගේ ආක්‍රමණවලින් පසු ග්‍රීක සංස්කෘතිය 'හෙලනිස්ටික් සංස්කෘතිය වශයෙන් ද හඳුන්වනු ලැබේ. එයින් අදහස් වන්නේ ග්‍රීකයන්ට ආවේණික සංස්කෘතිය හා විදේශ ආභාස සහිතව ගොඩනැගුණු ග්‍රීක සංස්කෘතිය යන්න යි.

මැසිඩෝනියානු ආක්‍රමණවලට පසු ග්‍රීක රාජ්‍යය රෝම අධිරාජ්‍යයේ ග්‍රහණයට ලක් විය. ඔවුහු සුළු ආසියාවේ මෙන් ම දකුණු ඉතාලියේ ද තිබුණු ග්‍රීක ජනපද ඇතුළු මුළු මහත් ග්‍රීසිය ම යටත් කර ගත්හ. රෝමවරුන් ද ග්‍රීක සභ්‍යත්වය අගය කළ නිසා ග්‍රීක සංස්කෘතිය විනාශ නොවී රෝම අධිරාජ්‍යය පුරා ම ව්‍යාප්ත විය. එහෙත් ක්‍රි. ව. 5 වන සියවසෙන් පසු උදා වූ මධ්‍යතන යුගය නොදියුණු යුගයක් වූ බැවින් එකල මේ සංස්කෘතික ලක්ෂණ යටපත් විය.

ක්‍රි. ව. 5 වන සියවසේ බටහිර රෝම අධිරාජ්‍ය බිඳවැටුණත් නැගෙනහිර රෝම අධිරාජ්‍යය බිඳ නොවැටිණි. එනිසා 16 වන සියවසේ පුනරුදයත් සමග නැවත ග්‍රීක රෝම අංග ලක්ෂණ ඉස්මතු වීමත්, නිසා ග්‍රීක සභ්‍යත්වයේ අංග ලක්ෂණ නූතනයේ ද දක්නට ලැබේ.

ක්‍රියාකාරකම

1. ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරය හැඩ ගැසීමට බලපාන ලද සාධක සොයා ලියන්න.

4.1.3 ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ පැවති පාලන ක්‍රමය

ග්‍රීසියේ සෑම අංශයක ම ප්‍රධානතම ඒකකය පෞර රාජ්‍යය වේ. මේ රාජ්‍ය ක්‍රමය ආණ්ඩුක්‍රම වෙනස්වීම්වලට අනුබලයක් විය. එහි මුලින් ම 'රාජාණ්ඩු ක්‍රමයක්' වර්ධනය විය. පැරණි ග්‍රීසියේ නගර රාජ්‍යවල පාලනය පුරවැසියන් මෙහෙය වූ අතර ඒ සඳහා 'පුරවැසි සභාවක්' තිබුණි. මේ රාජ්‍යවල ජීවත් වූ වහලුන්, විදේශිකයන්, කාන්තාවන් හා වයස අවුරුදු 18 ට අඩු පිරිමි ළමුන් ද පාලන කටයුතුවලට සම්බන්ධ කර ගත්තේ නැත. තීරණවලට එළඹුණේ වැඩි දෙනාගේ කැමැත්ත මතය. එම තීරණ ක්‍රියාත්මක කිරීම සියලු දෙනාගේ ම වගකීම විය. අවශ්‍ය නීති-රීති සකස් කරන ලද්දේ ද පුරවැසි බලය පැවරුණු පාලක සභාව මගිනි.

දේශපාලන බලය ලබා ගත් අය ආණ්ඩු කිරීම සඳහා පොදු ජනයා සම්බන්ධ කර ගත්හ. මේ සඳහා හොඳම නිදර්ශනය ඇතැන්ස් රාජ්‍යය වේ. එහෙත් ඇතැන්ස් රාජ්‍යයේ පැවැති ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වර්තමාන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට වඩා වෙනස් වේ. එහි ප්‍රධාන ලක්ෂණය වූයේ පුරවැසියන් සියලු දෙනා ම සෘජුව ම ආණ්ඩු කිරීමේ කාර්යයට සම්බන්ධ වීම යි. මේ නිසා මෙය '**සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය**' ලෙස හැඳින්වේ.

එසේ වුවත් පසුව එය නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයකට හැඩ ගැසුණි.

මේ පෞර රාජ්‍යවල පැවති පාලන ක්‍රමය නූතන බටහිර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයේ ආරම්භය ලෙස සැලකේ.

සමහර පෞර රාජ්‍යවල රාජාණ්ඩු ක්‍රමයට සමාන ආණ්ඩු ක්‍රම පැවතුණි. එහෙත් තනි පුද්ගලයෙකුට පාලන බලය පැවරී නොතිබුණි. එයට හොඳම නිදර්ශනය ස්පාටා රාජ්‍යය යි. එහි බලතල පැවතුණේ ප්‍රභුවරුන් දෙදෙනෙකු අතෙහි ය. මේ පාලන ක්‍රමය යුද්ධමය අවශ්‍යතා මත සංවිධානය වූ අතර පාලකයන් දෙදෙනාගෙන් එක් අයෙකු යුද හමුදා මෙහෙයවීමට බැහැර ගියවිට අනෙක් තැනැත්තාට රටේ පාලන කටයුතු පැවරීම සිරිත විය. පෞද්ගලිකව මුදල් රැස් කර ගැනීම තහනම් වූ අතර රටේ ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් සේවය කිරීමට සියලු පුරවැසියෝ කැප වී සිටියහ.

එහෙත් කාලයක් ගත වන විට රාජාණ්ඩු ක්‍රමයේ පැවති යම් යම් දුර්වලතා නිසා සමහර පොර රාජ්‍යවල සමූහාණ්ඩු පහළ විය. ඒ අනුව රජුගේ කටයුතු ප්‍රභූ ඡන්දයෙන් පත් කරන 'මහේස්ත්‍රාත්වරුන්' වෙත පවරන ලදි. මේ රාජ්‍යවල මහජන මණ්ඩල කැඳවීමක් ද කලාතුරකින් සිදු විය. එහෙත් නියම දේශපාලන බලය හිමිවුණේ ප්‍රභූ පංතියට ය. එම රාජ්‍යවල ''ප්‍රභූතන්ත්‍ර ආණ්ඩුක්‍රම'' පහළ විය.

සමහර පොර රාජ්‍යවල ආර්ථික ශක්තියක් තිබූ ජන සහයෝගයෙන් ඒකාධිපතියෝ බිහි වූහ. එම ආණ්ඩුක්‍රමය 'ටයිරන්ට්' හෙවත් ටියනිලි (ප්‍රජාපීඩක) ලෙස හැඳින්වේ. ග්‍රීකයෝ මේ ක්‍රමයට එතරම් කැමැත්තක් නොදැක්වූහ.

සමහර පොර රාජ්‍යවල ධනවත්, බලවත් සුළු පිරිසකගෙන් යුත් ආණ්ඩුක්‍රම ඇති විය. ඒවා 'ඔලිගාර්ලි' ලෙස හැඳින්වේ. මේ ආණ්ඩුක්‍රමය පැවති රාජ්‍යවල ද පුරවැසියන් හැමදෙනා ම පාලන කටයුතුවලට සහභාගී නොවූහ.

මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ ග්‍රීක පොර රාජ්‍ය ක්‍රමය තුළ කිසියම් ආණ්ඩුක්‍රම විකාශනයක් තිබූ බව යි.

4.1.4 ග්‍රීක යුගයේ සමාජය හා ජන ජීවිතය

ග්‍රීක සමාජය පුරවැසියන්, වහලුන් හා විදේශිකයන් වශයෙන් ප්‍රධාන කොටස් තුනකින් සමන්විත වේ. පුරවැසියන් අතර රදල හා ගොවි වශයෙන් සමාජ මට්ටම් පැවතිණි. රදලයින් සංඛ්‍යාත්මක වශයෙන් සුළු පිරිසක් වූ අතර ගොවිහු බහුතරය වූහ. ආර්ථික මෙන් ම ගේ දොර එදිනෙදා කටයුතු සඳහා වහලුන් යොදා ගැනීම එම සමාජයේ ප්‍රධාන ලක්ෂණය වේ. ගොවියන් තම පවුල්වල සහභාගීත්වයෙන් ගොවිතැන් කටයුතු කළ අතර තමන්ගේ ආර්ථික ශක්තිය අනුව ඒ සඳහා වහලුන් යොදාගෙන ඇත.

ග්‍රීක සමාජයේ කාන්තාවට හිමි වූයේ පුරුෂයාට වඩා පහත් තත්වයකි. පාලන කටයුතු හා වැදගත් සමාජ අවස්ථාවන්ට ඔවුන්ගේ සහභාගීත්වය අපේක්ෂා කෙරිණි. කාන්තාවගේ ප්‍රධාන කාර්යය වූයේ ගේ දොර කටයුතුවල නිරත වීම යි. කාලයක් යන විට ඒ සඳහා වහලුන් යොදා ගැනීම බහුල වීම නිසා වහලුන්ගේ සංඛ්‍යාව වැඩි විය. වහල්ලු තම හාම්පුතුන් සමග පවුලේ සාමාජිකයන් ලෙස ජීවත් වූහ. ඔවුන්ට අමානුෂික ලෙස සැලකීම සමාජය අනුමත නොකළ අතර ඔවුන්ගේ ජීවිත දුක්ඛදායක නොවිය. ඉතිහාසඥයින් පෙන්වා දෙන්නේ පොර රාජ්‍යවල මෙලෙස වහල් ක්‍රමයක් පැවතීම, දියුණු සභ්‍යත්වයක් ඇති වීමට හේතු වූ බව යි. නිෂ්පාදන කටයුතු මුළුමනින් ම මොවුන් විසින් ඉටු කිරීම නිසා ග්‍රීක පුරවැසියන්ට සැලකිය යුතු විවේකයක් තිබුණි. එම නිදහස් කාලය අධ්‍යාපනය හා විවිධ නිර්මාණයන් කිරීමටත් ඒවා රසවිඳීමටත් අනුග්‍රහය දැක්වීමටත් ඔවුහු යොදා ගත්හ.

නාට්‍ය සංගීතය සහ ක්‍රීඩා උත්සව පැවැත්වීම ජනප්‍රිය විනෝදාංශ වේ. මොවුන්ගේ විවිධ ක්‍රීඩා හා ශාරීරික අභ්‍යාසවලට ග්‍රීක සමාජයේ වැදගත් තැනක් හිමි විය.

4.1.5 ග්‍රීකයන්ගේ ආගමික ඇදහිලි හා විශ්වාස

ග්‍රීකයෝ ද ස්වාභාවික වස්තූන්වලට දේවත්වය ආරෝපණය කර වැඳුම් පිදුම් කළහ. මෙම ඇදහිලිවල දැහැමි ලක්ෂණ දක්නට ලැබේ. 'හෝමර්' නමැති කවියාගේ විස්තරයෙන් පෙනී යන්නේ ග්‍රීකයන් තුළ දෙවියන් කෙරෙහි වූ බිය අඩු වූ බව යි. ඔවුහු දෙවිවරුන් සාමාන්‍යයෙන් මිනිසුන් මෙන් ක්‍රියා කරන බව විශ්වාස කළහ. ග්‍රීක යුගයේ දේව පරපුරක් ඔලිම්පස් කන්දේ වාසය කළහ. මෙකල ප්‍රධාන දෙවියා ආකාශයට අධිපති සියුස් ය. ඒ අතර ඇපලෝ දෙවියා බුද්ධියට හා ආලෝකයට අධිපති මෙන් ම සංගීතය, කාව්‍ය ආදී හැම අංශයකම සංගතභාවයන් පිළිබිඹු කරන දෙවියා විය. තව ද ඇපලෝ දෙවියා නීතිය හා සාමය පිළිබඳවත්, සෞභාග්‍යයේත් අධිපති දෙවියා වේ. ආර්ටිමිස් යනු සඳු දෙවියා ය. යුද්ධයකට අධිපති දෙවියා වූයේ එරෝස්ය. පොසිඩන් සමුද්‍රයට අධිපති දෙවියා වේ. ආලයට අධිපතිනි ඇෆ්‍රොඩයිට් ප්‍රේමයට හා සෞභාග්‍යයට ද අධිපතිනියයි. හෙරානා ඇතැන්ස් පෞර රාජ්‍ය ආරක්ෂා කරන දේවතාවිය වේ. ඇය ස්ත්‍රී පක්ෂයේ නායිකාව යි.

රූපය 4.3 සියුස් දෙවියා

ග්‍රීකයෝ හිරු, සඳු, සුළඟ, වැස්ස, මුහුද වැනි ස්වාභාවික වස්තූ හා ක්‍රියාවන් දෙවියන් හා දේවානුභාවයන් ලෙස සලකා පුද පූජා කළහ. මේ අනුව ග්‍රීක යුගයේ පැවතුණේ බහු දේවවාදය යි.

මේ දෙවියන් වෙනුවෙන් අලංකාර දේවස්ථාන ඉදි කළහ. එහෙත් ඒවායේ කටයුතු කළ ශක්තිමත් පූජක පක්ෂයක් හෝ සංවිධානයක් දක්නට නොලැබේ. සමහර පෞර රාජ්‍යවල ඇතැම් දෙවියන් ප්‍රමුඛත්වයෙන් සැලකූ නමුත් මුළු දේව පරපුරම ග්‍රීක ලෝකයට පොදු වූ බවක්

දක්නට ලැබේ. ඒ අනුව ග්‍රීක යුගයේ කිසියම් ආගමික එක්සත් භාවයක් පැවති බව පෙනේ. එනිසා ඇතැම් දේවස්ථාන නඩත්තු කිරීම සඳහා පෞර රාජ්‍ය පොදුවේ කටයුතු කළේ ය. විශේෂ දේවස්ථාන පැවති රාජ්‍ය වෙත වෙනත් රාජ්‍යවලින් මිනිසුන් පැමිණ ඇත.

ග්‍රීකයෝ සිත, කය දියුණු කිරීම ආගමික කටයුත්තක් ලෙස සැලකූහ. අනාගත වාක්‍ය ප්‍රකාශ කරන ස්ථාන ග්‍රීසියේ තිබුණි. ඒ අනුව පේන බැලීම ආගමික විශ්වාසයකින් සිදු විය. ඩෙල්ෆි හා ඇපලෝ එවැනි ප්‍රසිද්ධ ස්ථානවේ. මේවා අනාවැකි කියන දේවස්ථාන ලෙස ප්‍රසිද්ධ විය. තවද ග්‍රීසියේ දේව ඇදහිලිවලට විරුද්ධ අදහස් දක්වන දාර්ශනික කොට්ඨාසයක් ද විය. ඔවුන්ට දේව ඇදහිලි ගරු කරන අයගෙන් හිරිහැර පවා සිදු විය. මෙවැනි දාර්ශනිකයන් සිටීමෙන් පෙනී යන්නේ ග්‍රීක ආගම නිදහස් චින්තනයට බාධාවක් නොවූ බව යි.

ක්‍රියාකාරකම

1. ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ ඔබ දකින විශේෂ සමාජ හා දේශපාලන ලක්ෂණ වෙන වෙනම ගොනු කරන්න.

4.1.5.1 ග්‍රීක යුගයේ ආර්ථිකය

ග්‍රීසියේ භූගෝලීය පිහිටීම හා දේශගුණය කෘෂි කර්මාන්තයට, සත්ව පාලනයට මෙන් ම වෙළෙඳාමට ද ඉතාම යෝග්‍ය විය. සෞම්‍ය දේශගුණය තිරිඟු, බාර්ලි වැනි ධාන්‍ය හා මිදි, ඇපල්, ඔලිව්, දොඩම් වැනි පළතුරු වගාවන්ට ඉතාම හිතකර විය. කඳු බෑවුම් සහිත තැනිතලා ප්‍රදේශවල තිබුණු තණබිම් එළු, බැටලු වැනි සත්ව පාලනය සාර්ථකව සිදු කිරීමට යෝග්‍ය විය.

මුහුදු වෙළෙඳාම සඳහා වැඩි වශයෙන් යොමු වූ ඇතැන්ස් රාජ්‍යය සමීප රාජ්‍ය සමග මෙන් ම දුර බැහැර රටවල් සමග ද දියුණු වෙළෙඳාමක් පවත්වාගෙන ගියේ ය. අවශ්‍ය විදේශ භාණ්ඩ ගෙන ආවේ ඇතැන්ස් වෙළෙඳුන් ය. ග්‍රීකයන් ඉන්දියාව, ලංකාව, ඊජිප්තුව වැනි රටවල පවා වෙළෙඳාමේ ගිය බව ග්‍රීක වාර්තාවල සඳහන් වේ. එකල ග්‍රීකයන් ලංකාව හඳුන්වා ඇත්තේ තැප්‍රොබේන් යනුවෙනි.

වෙළඳුන්ගෙන් තොරතුරු දැනගත් ටොලමි නම් ග්‍රීක භූගෝල විද්‍යාඥයා ලංකාව ඉන්දියාව වැනි රටවල් ද ඇතුළත් කොට පළමුවරට ලෝක සිතියමක් නිර්මාණය කළේ ය. ප්ලිනි, මෙගස්තිනිස් වැනි අයගේ වාර්තාවල මෙකළ දියුණු වෙළෙඳාමක් පැවති බව සඳහන් වේ.

ක්‍රියාකාරකම

1. ග්‍රීක වාර්තාවලින් හෙළිවන ඓතිහාසික තොරතුරු මොනවාද?

4.1.6 ග්‍රීක යුගයේ සංස්කෘතිකාංග

❖ ග්‍රීක වාස්තුවිද්‍යාව

ලෝකයේ පැරණි යුගයේ වාස්තුවිද්‍යාව සම්බන්ධයෙන් ග්‍රීකයන්ට විශේෂ තැනක් හිමි වේ. මේ සඳහා ඔවුන් මිනෝවාන් ශිෂ්ටාචාරයේ ද අභාසය ලබන්නට ඇත. ග්‍රීකයෝ දෙවියන් සඳහා වෙන් වූ ගොඩනැගිලි ඉතා අලංකාර ලෙස නිර්මාණය කළහ. පර්සියානු යුද්ධවලින් පසු 'පෙරික්ලිස් රජුගේ' පාලන සමයේ ඇතැන්ස් පොර රාජ්‍යයේ ඉතා විශිෂ්ට වූත්, අද්විතීය වූත් දේවස්ථාන බිහි විය.

ඇතැන්ස්වල පිහිටි ඇක්රෝපොලිස් කන්දේ ඇක්රෝපොලිස් බලකොටුව මත කිරිගරුඬින් තනා ඇති පාතිනන් දේවස්ථානය හා අනෙකුත් ගොඩනැගිලි ග්‍රීක වාස්තු විද්‍යාව පිළිබඳ ඔවුන්ගේ දැනුම හා කුශලතාව මනාව පෙන්නුම් කරයි.

පාතිනන් දේවස්ථානය ඇතැන්ස්වල ආරක්ෂක දෙවිඳුව මෙන් ම කලාවට අධිපති දෙවිඳුව වන ඇතීනා දෙවඟනගේ දේව මන්දිරය වේ.

ඩයොනිසියස්ගේ විශාල රඟමඩල ද ග්‍රීක වාස්තු විද්‍යාවේ ශිල්පය පිළිබඳ මාහැඟි උදාහරණයකි.

රූපය 4.4 පාතිනන් දේවස්ථානය

ග්‍රීක නගරවල බොහෝ ගොඩනැගිලි මහල් දෙකකින් සමන්විත වූ සියලු පහසුකම්වලින් යුක්ත ය. මැද මිදුල වටා කාමර ද, ගබඩාව, කුස්සිය හා ආලින්දය අංගයන්ගෙන් එම නිවෙස් සමන්විත වේ. ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම සඳහා හුණුගල් හා ඔප දැමූ කිරිගරුඬ ගල් භාවිත කර ඇත. ඩොරික්, ජියෝනියන්, කොරින්තියන් යන ගෘහ නිර්මාණ ශෛලීන් අනුව ගොඩනැගිලි ඉදි කොට ඇත. ඒ අතරින් 'ඩොරික් ශෛලිය' ඉතාම සරල හා සියුම් එකකි. එය ග්‍රීක වාස්තු විද්‍යාවේ ශිල්පයට විශිෂ්ටත්වයක් ලබා දී ඇත.

❖ මූර්ති කලාව

ප්‍රතිමා නෙළීම සම්බන්ධව ග්‍රීකයෝ විශිෂ්ට දක්ෂතා දැක්වූහ. ඒ අතර විශිෂ්ටතම නිර්මාණයකි පාතිනන් දේවස්ථානයේ ඇතීනා දෙව්දුවගේ ප්‍රතිමාව. මෙය තඹවලින් නිර්මිත ය. තව ද ඇත්දළවලින් හා රනින් නෙළන ලද ඇතීනාගේ ප්‍රතිමාවක් ද සියුස් දෙවියන්ගේ ප්‍රතිමාව හා ගදායුධය විසිකරන්නාගේ ප්‍රතිමාව ද විශිෂ්ට නිර්මාණ වේ. මෙවැනි ප්‍රතිමා ඇතැන්ස් පෞර රාජ්‍ය පුරා ම දක්නට ලැබේ.

ග්‍රීක යුගයේ ප්‍රතිමා ශිල්පීන් මිනිස් ශරීරය ඉතා ම තාත්විකව නිරූපණය කර ඇත. මිනිස් සිරුර නිර්මාණය කිරීමේ දී ඇටසැකිලි, මාංශපේශී ආදී ශරීරයේ සෑම අවයවයක් කෙරෙහි ම අවධානය යොමු කොට ඇත. නිදර්ශනයක් ලෙස කවපෙත්ත විසිකරන්නාගේ ප්‍රතිමාව දැක්විය හැකිය.

ග්‍රීක යුගයේ සිටි ප්‍රතිමා ශිල්පීන් අතර ෆීඩියස් (සියුස් හා ඇතීනා දෙවගන) මයිරෝ (කවපෙත්ත විසිකරන්නා) ප්‍රැක්සිටිලීස් (ළදරු ඩයනිසස් අතැතිව සිටින හර්මීස්ගේ ප්‍රතිමාව) වැනි අය විශිෂ්ට නිර්මාණ ශිල්පීහු වෙති.

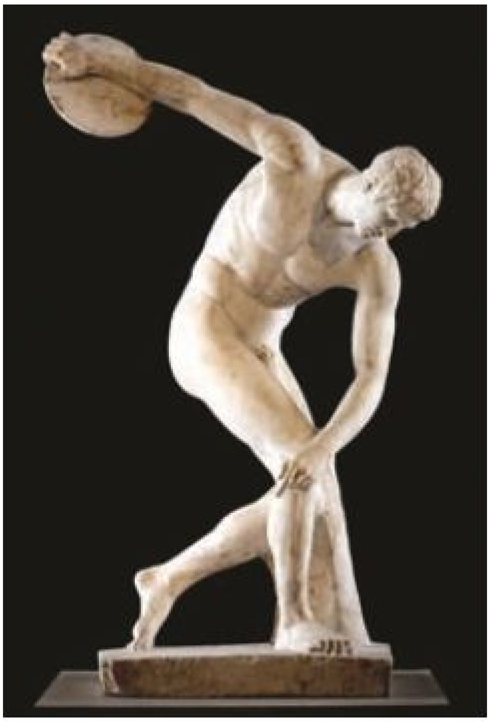

රූපය 4.5 කවපෙත්ත විසිකරන්නාගේ ප්‍රතිමාව හා ඇතීනා දෙවඟන

- චිත්‍ර කලාව

ග්‍රීක යුගයේ ප්‍රතිමා කලාවට තරම් චිත්‍ර කලාවට සැලකිල්ලක් දක්වා නොමැත. එහෙත් චිත්‍ර කලාව අමතක කර නැත. ග්‍රීකයන් අතර සිටි විශිෂ්ටතම චිත්‍ර ශිල්පියා වූයේ පීඩියාස් ය. ඔහු ඊට සමකාලීනව වූ පොලික්ගන්ටස් ගේ චිත්‍රවලින් ආභාසය ලබා ඇත. පොලික්ගන්ටස් ඉතා විශාල චිත්‍ර නිර්මාණය කළේ ය. මල් පෝච්චි, ප්‍රත්කලස් හා ඒ හා සමාන භාණ්ඩ, චිත්‍රවලින් අලංකාර කළහ.

රූපය 4.6 මැටි බඳුන්

❖ සාහිත්‍යය

ග්‍රීක යුගයේ ඉතා උසස් සාහිත්‍යයක් පැවතුණි. හෝමර් නම් මහා කවියාගේ ඉලියඩ් හා ඔඩිසි නම් මහාකාව්‍ය ග්‍රන්ථ ඒ අතර කැපී පෙනේ. මේ ග්‍රන්ථවලට පසුබිම් වී ඇත්තේ ග්‍රීකයන් හා ඔවුන්ට කලින් සිටි වැසියන් අතර පැවති ගැටුම් ය. එම ගැටුම් පිළිබඳ නොයෙක් ජනකථා ආශ්‍රය කර ගෙන හෝමර් මහාකාව්‍ය රචනා කර ඇත. මෙහි විශේෂත්වය භාෂාව හසුරුවා ඇති ආකාරය යි. ඒ නිසා ග්‍රීකයන් මේ කෘති ඉතාමත් ඉහළින් අගය කරනු ඇත. ඒවා ඔවුන්ගේ ඉගැන්වීම්වලට ද උපයෝගී කර ගත්හ. හෝමර්ගේ කෘතිවල එන කතා පුවත් හා පුද්ගලයන් නොයෙක් කලා මාධ්‍යයවල නිරූපණය කිරීමට ග්‍රීක කලාකරුවෝ ඉදිරිපත් වූහ. තව ද හෝමර්ගේ කෘති ග්‍රීක ආගමික විශ්වාස හැඩගැසීමට ද බලපා තිබේ. සාමාන්‍ය මිනිස් ගතිගුණ දෙවියන්ට ආරූඪ කර තිබෙන නිසා දේව ඇදහිලිවලට අලුත් මුහුණුවරක් ලැබුණි.

මේ නිසා බටහිර ලෝකයේ සාහිත්‍ය පෝෂණය කිරීමෙහි ලා මේ ග්‍රන්ථවලින් ඉමහත් සේවයක් සැලසී ඇත. හෝමර්ගේ මහාකාව්‍ය සම්ප්‍රදාය පෙරික්ලීස් යුගය දක්වා පැවති අතර එය අනුගමනය කරමින් පසු කාලයේ ග්‍රන්ථ රචනා විය. රෝම යුගයේ වර්ජිල් විසින් රචිත ඊනිඩ් කෘතියත් ඉංග්‍රීසි ජාතික මිල්ටන් රචනා කළ පැරඩයිස්ලොස්ට් කෘතියත් එයට නිදසුන් ය.

පෙරික්ලීස් පාලන සමයේ ගී කාව්‍ය රචනා කිරීමේ සම්ප්‍රදායක් ද පැවතුණි. ගී කාව්‍ය රචනා කළ අය අතර පිණ්ඩාර් හා සැෆෝ වැදගත් වේ.

❖ ග්‍රීක නාට්‍ය කලාව

යුරෝපීය නාට්‍ය කලාව ආරම්භ වන්නේ ග්‍රීක නාට්‍ය කලාවෙනි. ඒ සඳහා පසුබිම වන්නේ ග්‍රීකයන් අතර පැවති ආගමික විශ්වාසය. සුරාවට අධිපති ඩයනීස් වැනි දෙවියන් අභියස දී මත්පැන් පානය කර නටමින් පුද පූජා පැවැත් වීම සිරිතක් විය. එය දියුණු වීම හේතු කොට ගෙන ග්‍රීකයන් අතර නාට්‍ය කලාව පහළ විය. නාට්‍ය රඟ දැක්වූයේ විවෘත වේදිකාවල හා රංග ශාලාවල ය. ඒ සඳහා නිර්මාණය වූ රංග ශාලා ගෘහ නිර්මාණ ක්ෂේත්‍රයේ වැදගත් අංශයක් වේ.

නාට්‍ය කලාවට මුල් වූ තේමා අතර ජනකථා, මහාකාව්‍ය ආශ්‍රිතව පැවති කථා පුවත් ද නාට්‍ය පහළ වීමට බලපා ඇත. පෙරික්ලීස් රාජ්‍ය සමයේ දියුණුව පැවැති නාට්‍ය කලාව පසු කාලයේ දී දියුණු නාට්‍ය සම්ප්‍රදායක් බවට පත්විය. ඒ අනුව ග්‍රීක නාට්‍ය කලාවේ ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

1. සුඛාන්ත නාට්‍ය කලාව
2. ශෝකාන්ත නාට්‍ය කලාව

ඇරිස්ටොෆනීස් සුඛාන්ත නාට්‍ය ද ඊස්කිලස් ,සොෆොක්ලීස් හා යුරිපිඩිස් යන අය ශෝකාන්ත නාට්‍ය කෘති ද නිර්මාණය කළහ.

ඇරිස්ටොෆනීස්ගේ සුඛාන්ත නාට්‍ය කෘති මගින් සමකාලීන දේශපාලඥයින් හා කලාකරුවන් උපහාසයට ලක් කර ඇත. ඔහුගේ 'වලාකුළු' නම් නාට්‍ය කෘතිය මගින් සොක්‍රටීස් වැනි දාර්ශනිකයින් උපහාසයට ලක් කරයි.

ශෝකාන්ත නාට්‍ය කෘති මගින් බොහෝ විට මිනිසුන්ගේ සදාතනික ප්‍රශ්න ගවේෂණය කිරීමට උත්සාහ ගෙන ඇත. ඒ අතර සොෆොක්ලීස් තම කෘති මගින් ජීවිතය, මරණය, දෛවය වැනි දේවල් ගැඹුරින් සාකච්ඡා කර තිබේ. ඇරිස්ටෝටල් තම විචාරක ග්‍රන්ථ මගින් ශෝකාන්ත නාට්‍ය පිළිබඳ න්‍යාය ධර්මයන් දක්වා ඇත. මේ නාට්‍යකරුවන්ගේ කෘතිවල ඇති කලාත්මක වටිනාකම හා එහි පෞරාණිකත්වය මත සම්භාව්‍ය නිර්මාණ වශයෙන් හඳුන්වයි.

ග්‍රීක කෘති අතර වටිනා ඉතිහාස ග්‍රන්ථ රැසක් ද වේ. එම ග්‍රන්ථ රචනා කළ අය අතර පුරෝගාමියා හෙරඩෝටස් ය. ඉතිහාසයේ පියා වන ඔහු ඓතිහාසික කරුණු එක් රැස් කොට ග්‍රීසියට එල්ල වූ පර්සියානු ආක්‍රමණ පිළිබඳ හා ඇතැන්ස්වරුන්ගේ කාර්යභාරය පිළිබඳ වටිනා කෘතියක් සම්පාදනය කළේ ය. තවද ඉතිහාසඥයකු වන තුසිඩිඩීස් ද ඇතීනියානු බලය පිරිහීම පිළිබඳ ග්‍රන්ථයක් රචනා කොට ඇත.

4.1.7 ග්‍රීක යුගයේ ක්‍රීඩා හා විනෝදාංශ

රූපය 4.7 පැරණි ග්‍රීක් මැටි බඳුනක සිතුවම් කර තිබෙන මැරතන් ධාවකයින් පිළිබිඹු කරන දර්ශනයක්.

ග්‍රීකයන් කාය ශක්තිය වර්ධනය කෙරෙහි දැක් වූ උනන්දුව ආගමික විශ්වාසයක් ලෙස ද සැලකිණි. ග්‍රීසියේ ඔලිම්පියාහි සියුස් දෙවියා වෙනුවෙන් ක්‍රි. පූ. 776 සිට සිව් වසරකට වරක් පැවැත්වෙන ජාතික ක්‍රීඩා උත්සවවලින් එය පැහැදිලි වේ. එහි දී දුර දිවීම, පැනීම, මල්ලවපොර, බර ඉසිලීම, පිහිනීම, කවපෙත්ත විසි කිරීම, වළලු පැනීම, හෙල්ල විසිකිරීම, යගදාව විසි කිරීම, අශ්වරථ පැදවීම වැනි ක්‍රීඩා තරග රාශියක් පැවැත්විය. සෑම ග්‍රීක රාජ්‍යයකින් ම තරගකරුවෝ හා නරඹන්නෝ එයට සහභාගී වූහ. එම තරගවලින් ජයග්‍රහණය කළ තරගකරුවන්ට මහත් කීර්තියක් ලැබුණි. එය අදවන විට ජාත්‍යන්තර ඔලිම්පික් ක්‍රීඩා උළෙලක් බවට විකාශනය වී ඇත.

4.1.8 ග්‍රීක යුගයේ අධ්‍යාපනය හා දර්ශනවාද

ග්‍රීක අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ ප්‍රධාන අරමුණ වූයේ ශාරීරික හා මානසික වශයෙන් පරිපූර්ණ අධ්‍යාපනයක් ලබා දීම යි. ඒ නිසා ග්‍රීකයෝ නොයෙක් විෂයන් හැදෑරීමට විශේෂ උනන්දුවක් දැක්වූහ. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ග්‍රීකයන් අතර මහා දාර්ශනිකයෝ ද පහළ වීම සුවිශේෂ කරුණකි.

ග්‍රීකයන් දර්ශනය යන්නෙන් අදහස් කළේ ප්‍රඥාව කෙරෙහි ඇති ඇල්ම යි. එනිසා ග්‍රීක දාර්ශනිකයන්ට සියලු ක්ෂේත්‍ර පිළිබඳ දැනුමට අදාළ වූ අවබෝධයක් තිබුණි. ඔවුහු සියලු ම අංශවල දැනුම ගවේෂණය කළහ. ඒ අනුව ග්‍රීක අවධියේ දර්ශනය යන විෂය

ක්ෂේත්‍රයට වර්තමානයේ වෙන් වෙන් වශයෙන් හඳුනන විෂයන් ගණනාවක් අයත් වේ. ස්වාභාවික විද්‍යාව (භෞතික හා තාරකා විද්‍යාව) පාර භෞතික විද්‍යාව, ආචාර විද්‍යාව, තර්ක ශාස්ත්‍රය, ගණිතය ඒ අතර වැදගත් වේ.

ක්‍රි. පූ. තුන්වන සියවසේ ග්‍රීසියේ ඇතැන්ස් රාජ්‍යයේ සොෆිස්ට් හෙවත් **විතණ්ඩවාදීන්** නමින් උගත් දාර්ශනිකයන් පිරිසක් පහළ වූ අතර ඔවුහු භෞතිකවාදයට විරුද්ධ වූ දර්ශනයක් ඉදිරිපත් කළහ. ඔවුහු තැනින් තැනට ඇවිදිමින් නොයෙක් ප්‍රායෝගික විෂයන් පිළිබඳ දේශන පැවැත්වූහ. එහි පදනම වූයේ ව්‍යක්ත ලෙස කථා පැවැත්වීමේ කලාව, නගර සැලසුම්, ආහාර පිසීම, රාජ්‍ය ශිල්පය, දේශපාලන විද්‍යාව, ආදිය පිළිබඳ දැනුමක් ලබා දීම ය. මුදලට පවා දැනුම ලබා දුන් මේ විතණ්ඩවාදීන් ග්‍රීක බුද්ධිමය ජීවිතයේ ප්‍රගතියට සැලකිය යුතු සේවාවක් සිදු කරන ලදි. කථා පැවැත්වීමේ කලාව හා තර්ක ශාස්ත්‍රයට අවධානය යොමු කළ නිසා ග්‍රීක බුද්ධිවාදී ජීවිතයේ පදනම සකස් විය. පසු කාලය වන විට මොවුහු වචන හරඹ පැවැත්වීමටත්, ව්‍යාජ අදහස් ඉදිරිපත් කිරීමටත් පටන් ගත්හ. ඒ නිසා මේ විතණ්ඩවාදීන්ට නොයෙක් විවේචන එල්ල විය. ඒ සොක්‍රටීස්, ප්ලේටෝ, ඇරිස්ටෝටල් වැනි දාර්ශනිකයන් ගෙනි.

සොක්‍රටීස් (ක්‍රි. පූ. 489 - 399)

විතණ්ඩවාදීන් විවේචනය කළ සොක්‍රටීස් සත්‍ය ගවේෂණය කරන්නෙකු, යුක්තිය, සාධාරණත්වය හා යහපත් බව සොයන්නකු ලෙස ප්‍රකට විය. ඔහු තම අදහස් ඉදිරිපත් කිරීමේ දී දේශන පැවැත්වීමට වඩා කරන ලද්දේ ප්‍රශ්න කිරීම යි. එය ඔහුගේ අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ විශේෂ ලක්ෂණයකි.

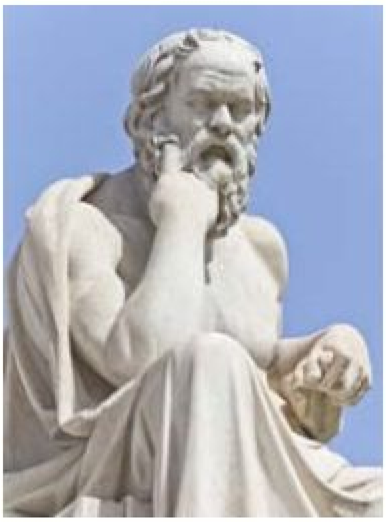

එසේ ප්‍රශ්න කිරීමෙන් එකල ප්‍රචලිත ව පැවති නොයෙක් විශ්වාස පිළිබඳ ග්‍රීකයන් තුළ සැක සංකා ඇති කළේ ය. ලැබෙන පිළිතුරු නැවත නැවත ප්‍රශ්න කිරීමෙන් ඔහු පැවති මතවල පරස්පර විරෝධතාව හිස් බවත් පෙන්නුම් කරමින් වැරදි මත බිඳ හෙළීය. සොක්‍රටීස් ඉදිරිපත් කළ ප්‍රධාන දර්ශනය වූයේ ''සතුටින් ජීවත්වීම සඳහා ඥානය වර්ධනය කිරීම හොඳම මාර්ගය බව ය''. එම අදහස්, පිළිගත් ඔහුගේ ගෝලයන් අතර දක්ෂතම පුද්ගලයා වූයේ ප්ලේටෝ ය.

රූපය 4.8 සොක්‍රටීස්

ප්ලේටෝ - (ක්‍රි. පූ. 429 - 347)

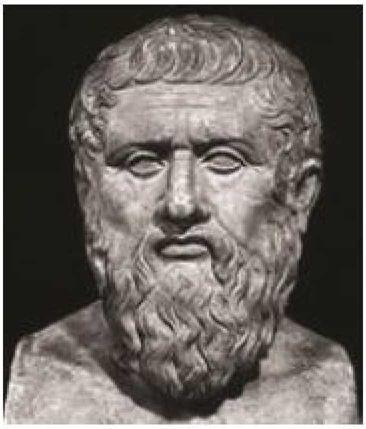
රූපය 4.9 ප්ලේටෝ

ප්ලේටෝ තම ගුරුවරයාගේ ඉගැන්වීම් මුල් කරගෙන ඉතා වටිනා ග්‍රන්ථ කීපයක් ම රචනා කළේ ය. සියලු විද්‍යාවන් පිළිබඳ දැනුම ලබා ගැනීමෙන් පමණක් ජීවිතය සාර්ථක නොවන බවත් ජීවිතයේ සාර්ථකත්වය රඳා පවතින්නේ හොඳ නරක නිසි ලෙස හඳුනාගැනීම මත පමණක් බවත් එමගින් පෙන්වා දුන්නේ ය.

ප්ලේටෝ ශාස්ත්‍ර හැදෑරීමට ඇකඩමිය නමින් උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයක් පිහිටුවී ය. ප්ලේටෝගේ කෘතිවලින් නොයෙක් දේ ප්‍රශ්න කරමින් ඒ සඳහා පිළිතුරු ඉදිරිපත් කෙරිණි. උසස් අධ්‍යාපන ක්‍රමය මෙන් ම උසස් පාලනය යනු කුමක් දැයි ඔහු ප්‍රශ්න කළේ ය. ප්ලේටෝ රචනා කළ කෘති අතර වැදගත්ම කෘතියකි 'ජනරජය' (රිපබ්ලික්). ඔහු මේ ග්‍රන්ථයෙන් දාර්ශනික රජ කෙනෙකු පාලනය කරන පරමාදර්ශී රාජ්‍ය පිළිබඳ සංකල්පයක් ඉදිරිපත් කළේ ය. ප්ලේටෝ ලියූ ග්‍රන්ථවලින් සමස්තයක් ලෙස විඥානවාදී දර්ශනයක් ඉදිරිපත් කෙරිණි. ඒ තුළින් ඔහු උත්සාහ ගත්තේ එදා ග්‍රීසියේ පැවති ක්‍රමය විස්තර කිරීමට නොව ග්‍රීසියේ පැවතිය යුතු ක්‍රමය විස්තර කිරීමට ය. ප්ලේටෝගේ දර්ශනය නොයෙකුත් චින්තකයන් කෙරෙහි වර්තමානය දක්වා ම විශාල බලපෑමක් සිදු කොට ඇත.

ඇරිස්ටෝටල් (ක්‍රි. පූ. 384 - 322)

ප්ලේටෝගේ ප්‍රධාන ශිෂ්‍යයා වූයේ ඇරිස්ටෝටල් ය. ඇරිස්ටෝටල් දාර්ශනිකයකු, විද්‍යාඥයකු හා අධ්‍යාපනඥයකු පමණක් නොව දක්ෂ සංගීතඥයකු වශයෙන් ද හැඳින්විය හැකිය. ඔහුට අලංකාර ශාස්ත්‍රය වැනි විෂයන් පිළිබඳව ද හසල දැනුමක් තිබුණි. එනිසා ඔහු ග්‍රීක ලෝකයේ සිටි මහා ප්‍රාඥයකු වශයෙන් හැඳින්වේ.

ඇරිස්ටෝටල් 'ලයිසියම්' නමින් අධ්‍යාපන ආයතනයක් ආරම්භ කළේ ය. ඉතා පුළුල් දැනුමක් තිබූ දාර්ශනිකයකු වන මොහු එදා ග්‍රීසියේ තිබුණු ගණිතය හැර අන් සියලු විෂයන් ගැන ගවේෂණය කළේ ය. ඔහු දේශපාලන විද්‍යාව ගැන පොලිටික්ස් නමින් ග්‍රන්ථයක් ද රචනා කළේය. එය තම අධ්‍යාපන ආයතනවල අත්පොත විය. මෙය යුරෝපයේ දේශපාලන විද්‍යාව ගැන පළමුවරට ලියවුණු ග්‍රන්ථය වේ. මීට අමතර ව ආචාර විද්‍යාව නමින් ඇරිස්ටෝටල් ලියූ ග්‍රන්ථය දේශපාලන විද්‍යාව හා ආචාර විද්‍යාව අතර ඇති සම්බන්ධතාව විග්‍රහ කරයි. ඇරිස්ටෝටල් තර්ක ශාස්ත්‍රයේ පියා ලෙස ද සලකනු ලැබේ. එතෙම ජීව විද්‍යාව සම්බන්ධයෙන් ලියන ලද කෘතිය ජීව විද්‍යාවේ ආදිතම යුරෝපීය

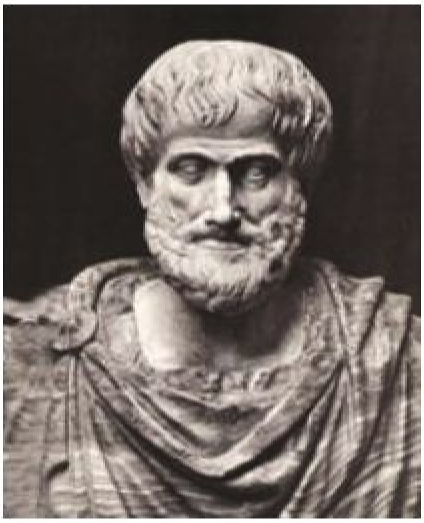

රූපය 4.10 ඇරිස්ටෝටල්

කෘතිය යි. මේ හැර ඔහු කාය ව්‍යවච්ඡේද විද්‍යාව, සත්ව විද්‍යාව හා අනෙකුත් විද්‍යාවන් පිළිබඳවත් ක්‍රමානුකූලව තොරතුරු රැස් කළේ ය. ඇරිස්ටෝටල් විවිධ ශාක හා සත්වයන් පිළිබඳ පර්යේෂණ පවත්වා බොහෝ නිගමන ඉදිරිපත් කළ ග්‍රීක පඬිවරයෙකි ඔහු නවීන විද්‍යාවේ පියා වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

ග්‍රීක යුගයේ දාර්ශනික පදනමකින් කල්පනා කිරීමට පුරුදු වීම නිසා විද්‍යාව ද දියුණු විය. ඒ සඳහා පුරෝගාමී වූ කිහිපදෙනෙක් වූහ. එරටෝස්තිනිස් නමැති ගණිතඥයා ජ්‍යාමිතිය උපයෝගී කරගෙන පෘථිවියේ විශාලත්වය මැනීමට සමත් විය. පෘථිවිය පැය 24කට වරක් සිය අක්ෂය වටා භ්‍රමණය වන බව හෙරක්ලිටස් ප්‍රකාශ කළේ ය. වර්ෂය දින $1 \frac{1}{4}$ කට බෙදා දින දර්ශනයක් සකස් කරන ලද්දේ ග්‍රීකයන් විසිනි. ජ්‍යාමිතික ප්‍රමේයන් සොයාගත් පයිතගරස් ගණිත විද්‍යාවේ පියා වේ. යුක්ලිඩ්, ආකිමිඩීස් ද ගණිතය විෂය පිළිබඳ නව සොයා ගැනීම් කළහ. යම් වස්තුවක් ජලයේ ගිලීමේ දී ඉවත්වන ජල ප්‍රමාණයේ බර හෙවත් ජලෝත් පීඩනය පිළිබඳ න්‍යාය ආකිමිඩීස් සොයා ගත් විද්‍යාත්මක මූල ධර්මයකි.

බටහිර වෛද්‍ය විද්‍යාවේ ආදි කතෘවරයා ලෙස සැලකෙන්නේ ග්‍රීක ජාතික හිපොක්‍රටීස් ය. ඔහු සකස් කරන ලද දිවුරුම් ප්‍රකාශය අද පවා බටහිර වෛද්‍ය වෘත්තියට ඇතුළත් වන්නන් විසින් ප්‍රතිඥාව වශයෙන් භාවිත කරනු ලැබේ.

ග්‍රීක යුගයේ න්‍යායාත්මක පදනමක පිහිටා කටයුතු කළ නිසා තාරකා විද්‍යාව ද දියුණු විය. මේ සඳහා බලපෑවේ ග්‍රීකයන් නාවික ගමනාගමනයට තාරකා ආධාර කර ගැනීමයි. ග්‍රීක තාරකා විද්‍යාඥයින් අතර ඇරිස්ටාකස්ට ප්‍රධාන තැනක් හිමි වේ. පෘථිවිය ගෝලාකාර බවත්, පෘථිවිය හා අනෙකුත් ග්‍රහ වස්තූන් සූර්යයා වටා ගමන් කරන බවත් ඔහු පෙන්වා දුන්නේ ය. සූර්යග්‍රහණ හා චන්ද්‍රග්‍රහණ පිළිබඳ අනාවැකි පළ කිරීමට ග්‍රීක තාරකා විද්‍යාඥයෝ සමත් වූහ. මේ අනුව ග්‍රීක යුගය තුළ බටහිර විද්‍යාවේ දියුණුවක් පැවති බව හඳුනාගත හැකි ය.

4.1.9 ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ පරිහාණිය

ක්‍රි. පූ. දෙවන සියවස වන විට ග්‍රීක පොර රාජ්‍ය දේශපාලන වශයෙන් පිරිහී ගොස් විදේශීය ආක්‍රමණවලට ගොදුරු වුවත්, ග්‍රීක සභ්‍යත්වය තවත් කාලයක් නොනැසී පැවතුණි. එයට හේතුව ග්‍රීකය යටත් කර ගත් මැසිඩෝනියානුවන් ග්‍රීක සභ්‍යත්වය අගය කොට සැලකීම යි.

මැසිඩෝනියාවේ මහා ඇලෙක්සැන්ඩර්, ග්‍රීක සභ්‍යත්වය ඉහළින් අගය කළේ ය. ව්‍යාප්ත කළේ ය. මැසිඩෝනියාවේ තැනින් තැන ග්‍රීක ගෘහ නිර්මාණ පදනම් කරගෙන නගර ඉදිකිරීමටත් අලංකාර කිරීමටත් ප්‍රතිමා නිර්මාණය කිරීමටත් ග්‍රීක කලාකරුවන් හා නිර්මාණ ශිල්පීහු උත්සාහ ගත්හ. ග්‍රීක පොතපත ආරක්ෂා කිරීමට ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියාවේ පුස්තකාලයක් පවා ඉදි කළේ ය.

ග්‍රීක පොර රාජ්‍යවල උසස් සභ්‍යත්වයක් ඇති වුවත් ග්‍රීක ජනයාට පොදුවේ මේ සංස්කෘතිය රසවිඳීමට නොහැකි විය. උගතුන්, උසස් කලාකරුවන්, ලේඛකයන් ගණනාවක් පහළ වුවත්, සමහරුන්ට අත් වූ ඉරණම දෙස බැලීමෙන් පෙනී යන්නේ ඔවුන් හැමදෙනාටම ජනතා සහයෝගය නොලැබුණු බව යි.

විදේශීය උගතුන්ට ඇතැන්ස් රාජ්‍යයට පැමිණ ශාස්ත්‍රීය කටයුතුවල නියැලීමට ඉඩ දුන් අතර රාජ්‍යය අලංකාර කිරීමට, ගොඩනැගිලි තැනීමට පෙරික්ලීස් රජුගේ ආධාර තිබිවිය. එහෙත් කල් යන විට මොවුන්ට විරුද්ධව විශාල ජනතා මතයක් ඇති විය. එනිසා මොවුහු ඉවත් ව ගියහ. සොක්‍රටීස්ට එල්ල කළ චෝදනාව වූයේ බාල පරපුර නොමග යැවීම යි. ඒ නිසා ඔහු මරා දැමිණි. එවැනි චෝදනා එල්ල වූ අනෙකුත් අය ද රටින් පිටුවහල් කළ අතර මේ නිසා ග්‍රීක පොර රාජ්‍යවල උසස් සංස්කෘතියක් බිහි වුව ද ඒවා රසවිඳීමට සියලු දෙනාට හැකියාවක් නොතිබීම එම ශිෂ්ටාචාරය පිරිහීයාමට හේතු විය. අභ්‍යන්තර අර්බුද හා බාහිර බලපෑම් හමුවේ මෙම ග්‍රීක ප්‍රදේශ රෝමවරුන් විසින් යටත් කර ගන්නා ලදි.

ක්‍රියාකාරකම්

1. ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයෙන් නූතන ලෝකයට ලැබී ඇති දායාද පිළිබඳ ලැයිස්තුවක් පිළියෙල කරන්න.

2. ග්‍රීක සභ්‍යත්වය පිළිබඳ වැදගත් තොරතුරු සහිත බිත්ති පුවත්පතක් හෝ කුඩා පොතක් සකස් කරන්න.

අභ්‍යාසය

1. ග්‍රීසියේ පැවති පෞර රාජ්‍ය පහක් නම් කරන්න.
2. ග්‍රීසියේ විවිධ අංශවලට අධිපති දෙවිවරුන් සිව් දෙනෙකු නම් කරන්න.
3. ග්‍රීසියේ පැවති ආණ්ඩුක්‍රම මොනවාද?
4. ග්‍රීක සමාජයේ වාසය කළ ජන කණ්ඩායම් නම් කරන්න
5. ග්‍රීක යුගයේ සම්පාදනය වූ සාහිත්‍ය කෘති කීපයක් නම් කරන්න.
6. ග්‍රීක දාර්ශනිකයින් තිදෙනෙකු හා විද්‍යාඥයින් තිදෙනෙකු නම් කරන්න.
7. 'ඉතිහාසයේ පියා' වශයෙන් හඳුන්වන්නේ කවුද?
8. පෘථිවිය ගෝලාකාර බව සොයාගත්තේ කවරකු විසින් ද?
9. ප්‍රථම ලෝක සිතියම නිර්මාණය කළේ කවුරුන්ද?
10. ඔලිම්පික් ක්‍රීඩාවේ ඉතිහාසය පිළිබඳ කෙටි හැඳින්වීමක් කරන්න.

4.2 රෝම ශිෂ්ටාචාරය

4.2.1 රෝමයේ භූගෝලීය පිහිටීම

ග්‍රීසියේ මෙන් ම රෝමයේ ද පැරණි ඉතිහාසය හැඩගැසීමට එරට භූගෝලීය සාධක බලපා ඇත. පැරණි රෝමයේ දකුණු සීමාව ඉතාලිය වේ. එහි උතුරු සීමාව ඇල්ප්ස් කඳු වැටිය යි. මේ කඳුවැටිය නිසා රෝමය යුරෝපා මහද්වීපයේ සෙසු රටවලින් වෙන් ව පවතී. දකුණින් හා බටහිරින් මධ්‍යධරණී මුහුදෙනුත් නැගෙනහිරින් අන්ද්‍රියන් මුහුදෙනුත් වටවී ඇති රෝමයට ඇල්ප්ස් කඳුවැටිය ඔස්සේ වැටී ඇති කපොලු හරහා ගෝත්‍රික සංක්‍රමණික හා ආක්‍රමණික ජනයා එයට ඇතුළුවීම වැළැක්විය නොහැකි විය.

රෝමයේ ඇපිනයින් (අල්පයින්) කඳුවැටිය නැගෙනහිර වෙරළට වඩාත් සමීපව පිහිටා ඇත. මෙම කඳුවැටියෙන් පටන් ගන්නා ටයිබර් ගංගාවේ මුවදොර ආසන්නයේ බටහිර වෙරළේ පිහිටි රෝම නගරයට මුළු ඉතාලි අර්ධද්වීපය ම පාලනය කිරීම ඉතාම පහසු විය. එය කඳු කීපයකට මැදිව පිහිටා තිබීම නිසා ජල ගැලීම් වැනි ස්වාභාවික විපත්වලින් හා සතුරු ආක්‍රමණවලින් ද ආරක්ෂා වේ. ටයිබර් නදිය දිගේ රෝමය දක්වා නැව් හා ඔරු පාරු යාත්‍රා කළ හැකි හෙයින් රෝමය වැදගත් නැව් තොටුපළක් ද වේ. එනිසා බාහිර හා අභ්‍යන්තර වෙළඳාම ඉතා දියුණු විය. සෞම්‍ය දේශගුණය හා සරුසාරවත් පස කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනයට වැදගත් විය. මේ නිසා කුඩා ගමක් ලෙස ආරම්භ වූ රෝමය සියවස් කීපයක් ගතවන විට ආර්ථික වශයෙන් සමෘද්ධිමත් වූ ද දේශපාලන වශයෙන් බලවත් වූ ද අධිරාජ්‍යයක් වශයෙන් ගොඩනැගී තිබුණි.

සිතියම 4.2 රෝම ශිෂ්ටාචාරය පැවති ප්‍රදේශ
ඉපැරණි ලෝක ශිෂ්ටාචාර පොත ඇසුරෙනි

4.2.2 රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ ආරම්භය හා රෝම බල ව්‍යාප්තිය

රෝම ශිෂ්ටාචාරය ඉතාලියේ ටයිබර් නදිය අසල ඉතා කුඩා රාජ්‍යයක් ලෙස ආරම්භ විය. රොමියුලස් ඉදි කළ නගරය රෝම නගරය නමින් ප්‍රසිද්ධියට පත් විය. එහි පදිංචිකරුවෝ රෝමවරු වූහ. ඔවුන් ගොඩනැගූ ශිෂ්ටාචාරය රෝම ශිෂ්ටාචාරය වේ. රෝම නගරය රජ කෙනෙකු යටතට පත් වීමෙන් රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ ආරම්භය සිදු විය.

ලතින් රාජ්‍යයක් වශයෙන් ප්‍රභවය වූ මෙම රාජ්‍යය ශතවර්ෂ කිහිපයක් යන විට සුවිසල් අධිරාජ්‍යයක් බවට පත් විය. මෙය ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ විකාශනයක් ලෙස ද හැඳින්විය හැකිය.

❖ රෝම බලය ඉතාලියේ ව්‍යාප්ත වීම

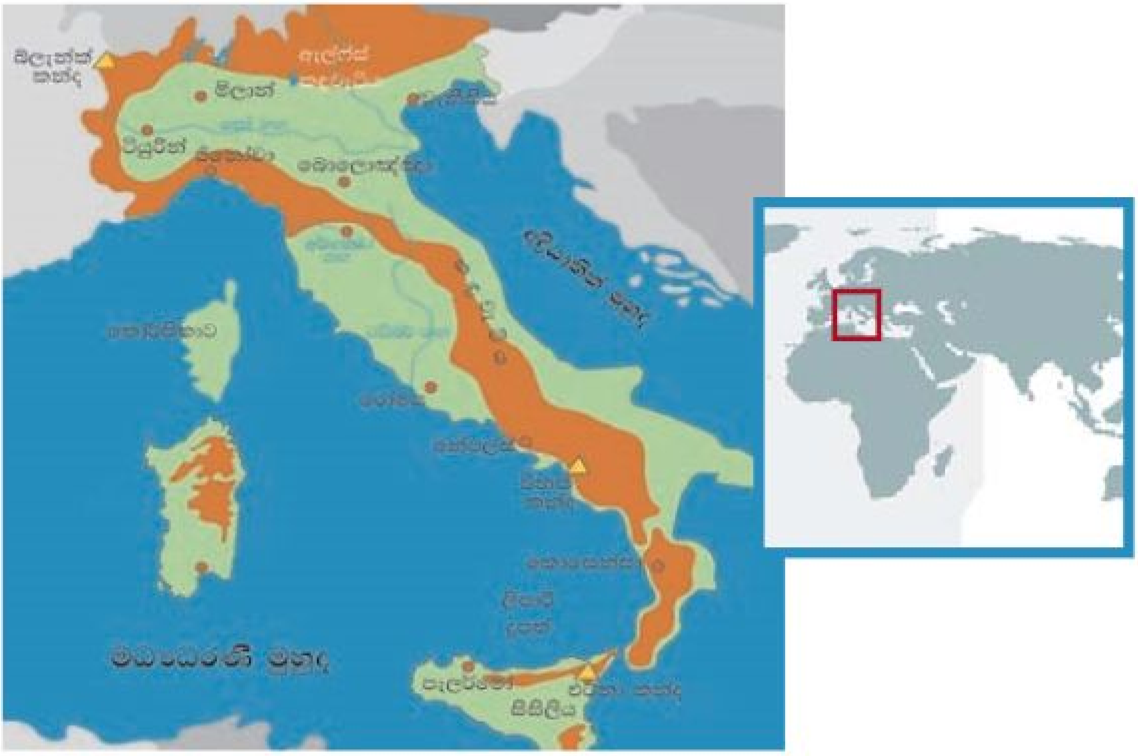

සිතියම 4.3 රෝම බල ව්‍යාප්තිය
7 ශ්‍රේණිය ඉතිහාසය පෙළපොත ඇසුරෙනි

රෝමය දේශපාලන ඒකකයක් වශයෙන් මුලින් ම ආරම්භ වන්නේ සතුරු ආක්‍රමණවලට මුහුණ දීමට ආරක්ෂිත බල කොටුවක් වශයෙනි

❖ ටයිබර් නදියෙන් හා කඳුවැටි තුනකින් රෝමය ආරක්ෂා වීමත්,
❖ රෝමය මුහුදු මාර්ගයකට ආසන්නව පිහිටීමත්,
❖ රෝමයේ සිට ඉතාලියට පහසුවෙන් ළඟා වීමට හැකි වීමත්

රෝමයේ බලය ව්‍යාප්ත වීමට උපකාරී විය. එහෙත් තාවකාලිකව රෝමය එට්‍රුස්කන්වරුන් යටතට පත් විය. ඉන්පසු ක්‍රි. පූ. 509 දී පමණ එට්‍රුස්කන් බලය බිඳ දමා රෝමය සමූහාණ්ඩු පාලනයක් ගොඩනගා ගත්තේ ය.

රෝම සමූහාණ්ඩුව පොදු නායකත්වයක් යටතේ අවට රාජ්‍යවල බලය අල්ලා ගත්තේය. එහි දී රෝම නායකත්වය තහවුරු කරගැනීමට පහත සඳහන් නව ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කර ඇත.

❖ විශේෂ වරප්‍රසාද සහිත පුරවැසියන් පිරිසක් බිහි කිරීම.
❖ අනෙකුත් ලතින් රාජ්‍යවල වැසියන්ට සමාන අයිතිවාසිකම් ලබා නොදීම
❖ රෝමවරුන්ට පක්ෂපාතී ජන පිරිසක් සෑම ලතින් රාජ්‍යයකම ඇති කිරීම
❖ ලතින් රාජ්‍ය අතර කිසිදු සම්බන්ධතාවක් ඇති කර ගැනීමට ඉඩ නොදීම
❖ පුරවැසියන්ගෙන් යුක්ත ජනපද සෑම ලතින් රාජ්‍යයකම පිහිටුවීම.

දකුණු ඉතාලියේ තිබූ ග්‍රීක පෞර රාජ්‍ය අතර නිතර ගැටුම් පැවතුණි. මධ්‍යම ඉතාලියේ සිටි සැම්නයිට්වරුන් ද විටින් විට එම ප්‍රදේශවලට කඩා වැදුණි. මේ ආරවුල් මත ග්‍රීක පෞර රාජ්‍ය සමඟ ගිවිසුම් ඇති කරගෙන ඔවුහු එහි රෝම ආධිපත්‍යය ගොඩනගා ගත්හ.

පසුව එට්‍රුස්කන්වරු ද පොදු පෙරමුණක් පිහිටුවාගෙන රෝමය ආක්‍රමණය කළත් එය පරාජය කිරීමට රෝමවරු සමත්වූහ. ඒ සඳහා රෝම සමූහාණ්ඩුවට සෙනෙට් සභාව හෙවත් ප්‍රභූ පාලක සභාවෙන් නායකත්වය ලැබුණි.

❖ උතුරු අප්‍රිකාවේ රෝම බලය ව්‍යාප්ත වීම

ක්‍රි. පූ. තුන්වන සියවස මැද භාගයෙන් පසු රෝම බලය උතුරු අප්‍රිකානු ප්‍රදේශවල ව්‍යාප්ත විය. මෙකල උතුරු අප්‍රිකාවේ කාතේජ් අධිරාජ්‍යය සමඟ රෝමවරු වාණිජ අවශ්‍යතා මත සිසිලි ද්වීපය මුල් කරගෙන විටින් විට යුද්ධ කළහ. එම යුද්ධ පියුනික් යුද්ධ නමින් හඳුන්වයි. පියුනික් යුද්ධවලින් පසු රෝමය මධ්‍යධරණී ප්‍රදේශයේ බලවත් ම රාජ්‍යයක් බවට පත් විය.

රූපය 4.11

රෝම යුධ භටයෙකු

ඇලෙක්සැන්ඩර්ගේ මරණයෙන් පසු ග්‍රීක පෞර රාජ්‍ය හා මැසිඩෝනියානු අධිරාජ්‍යය අතර ආරවුල් ඇති විය. එහි දී රෝමවරු ග්‍රීකයන්ගේ පාර්ශ්වය ගෙන ක්‍රියා කළහ. කල් යන විට මේ ආරවුල් පදනම් කරගෙන රෝම ආධිපත්‍යය මිසරය හා ග්‍රීසිය, ආදී ප්‍රදේශවල ද උතුරු ඉතාලිය හා ඊට උතුරින් වූ ප්‍රංශය සමග සටන්කොට ජයග්‍රහණ කීපයක් ම ලබා ගත්තේය.

ඒ අනුව ක්‍රි. ව. පළමුවන සියවස වන විට රෝම බලය උතුරු ඉතාලිය, ස්පාඤ්ඤය, ප්‍රංශය, බෙල්ජියම වැනි ප්‍රදේශවලත් ඉන්පසු බ්‍රිතාන්‍යයේ දකුණු ප්‍රදේශවලත් ව්‍යාප්ත විය.

මෙකල කීර්තිමත් අධිරාජ්‍යයා ජුලියස් සීසර්ය (ක්‍රි. පූ. 59-44). ඔහුගේ ජයග්‍රහණ නිසා සෙනෙට් සභාවේ නායකයා වූ පොම්පේ ද ඔහුට එරෙහි විය. පසුව ඔහු මිසරයට පැන ගත්තේය. නමුත් ජුලියස් සීසර් මිසරයට ගොස් ඔහු මරාදමා මිසර අධිරාජිණිය ද මුණ ගැසුණි. අනතුරුව රෝමයට ආ සීසර් තමන් දෙවියකු ලෙස පිළිගැනීමක් ඇති කිරීමට දේවස්ථානයක තම පිළිරුව කරවිය. ඔහු එහි පාමුල අනභිභවනීය දෙවියා යන වදන් ලියවිය. මෙයට සමූහාණ්ඩුවාදී අදහස් දැරූ ජනතාව විරුද්ධ වූහ. අන්තිමට සෙනෙට් සභාවේ කුමන්ත්‍රණයකින් ම ක්‍රි. පූ. 44 දී ජුලියස් සීසර් මරා දැමිණි. පසුව බලයට පත් ඔගස්ටස් සීසර් සෙනෙට් සභාවේ අනුමැතිය ලත් ප්‍රථම අධිරාජ්‍යයා විය. අනතුරුව ක්ලෝඩියස්, නීරෝ, ජස්ටිනියන් හා කොන්ස්ටන්ටයින් වැනි අධිරාජ්‍යවරුන් යටතේ ද රෝම බලය ව්‍යාප්ත විය.

ඒ අනුව කුඩා රාජ්‍යයක් වශයෙන් ආරම්භ වූ රෝමය ශතවර්ෂ කීපයක් යන විට විශාල අධිරාජ්‍යයක් බවට පත් විය. ක්‍රි. ව. දෙවන ශතවර්ෂය වන විට ලොකු කුඩා රාජ්‍ය 43ක් රෝමය විසින් පාලනය කරන ලදි. අන්තිමට ක්‍රි. ව. 330 දී පමණ පාලනය කිරීමේ පහසුව සඳහා රෝම අධිරාජ්‍යය කොටස් දෙකකට බෙදා වෙන් කෙරිණි.

- ❖ බටහිර රෝම අධිරාජ්‍යය
- ❖ නැගෙනහිර රෝම අධිරාජ්‍යය වශයෙනි.

ක්‍රියාකාරකම

1. රෝම බල ව්‍යාප්තියේ විවිධ අවස්ථා පැහැදිලි කරන්න.

4.2.3 රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ පැවති පාලන ක්‍රමය

රෝම ශිෂ්ටාචාර සමයේ පාලන ක්‍රම කිපයක් පැවතුණි.

- ❖ රාජාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය
- ❖ සමූහාණ්ඩු පාලනක්‍රමය
- ❖ අධිරාජ්‍යවාදී පාලන ක්‍රමය

ඒ අනුව රෝමයේ ආණ්ඩුක්‍රම විකාශනයක් සිදු වූ බව දක්නට ලැබේ.

❖ රාජාණ්ඩු ක්‍රමය

මුලින් ම (ක්‍රි. පූ. 753 - 510 දක්වා) රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ රාජාණ්ඩු පාලන ක්‍රමයක් පැවතුණි. එහිදී රජ කෙනෙකු පත් කර ගැනීම ප්‍රභූ පවුල්වලින් සිදු විය. එසේ තෝරා ගත් රජු ජනතාවගේ කැමැත්ත ද ලබා ගත යුතු විය. රජුට උපදෙස් දීම සඳහා ප්‍රභූවරුන්ගෙන් සමන්විත ආයතනයක් විය. එය සෙනෙට් සභාවකට සමාන ය.

මේ හැර 'මහජන සභාව' (රටවැසි සභාව) යැයි හැඳින්විය හැකි සභාවක් ද වරින් වර කැඳවී ය. රජුගේ නිවේදනවලට සවන් දීම, ආගමික වතාවත් පැවැත්වීම, රජුගේ පත්වීමට අනුමැතිය ලබා ගැනීම වැනි කටයුතු සඳහා රටවැසි සභාව කැඳවිණි.

රජු අසහාය නායකයා වූ අතර ඔහු රටේ ප්‍රධාන විනිසුරුවරයා ද විය. මෙම රාජාණ්ඩු ක්‍රමය වසර තුන්සියයක් පමණ පැවතුණි. අන්තිමේදී රාජාණ්ඩු බලය විදේශිකයන් අතට පත් විය. ඔවුන්ගේ නොමනා ක්‍රියා නිසා රාජාණ්ඩු ක්‍රමය දුර්වල විය. ඒ සමග ප්‍රභූවරුන්ගේ බලය වැඩිවීමත් රෝම රාජ්‍යයේ විශාලත්වයත් නිසා රාජාණ්ඩුක්‍රමය පෙරළා දමා සමූහාණ්ඩු පාලන ක්‍රමයක් ගොඩනගා ගැනිණි.

රූපය 4.12 සෙනෙට් සභාව නමින් හැඳින්විය හැකි ආයතනය

❖ සමූහාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය

ක්‍රි. පූ. 509 දී පමණ සමූහාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය ඇති විය. එහි ප්‍රධාන ලක්ෂණය වූයේ පරමාධිකාරී බලය එක්තැනක නොපැවතීම යි. මේ තත්වය යටතේ එම බලය සෙනෙට් සභාවට හෝ කොන්සල් නමින් හැඳින්වූ නිලධාරීන් දෙදෙනෙකුට පවරන ලදි. කොන්සල්වරයෙකුගේ සේවා කාලය වසරකට සීමා විය. එම නිල කාලය තුළ දී ඔවුහු රෝම හමුදාවේ සේනාපතිවරුන් වශයෙන් ද ප්‍රධාන විනිශ්චයකාරවරු වශයෙන් ද කටයුතු කළහ. මෙහි කරන විධායක කටයුතුවල දී කොන්සල්වරුන්ට සහාය පිණිස මහේස්ත්‍රාත්වරුන් පිරිසක් ද ජනතාව විසින් තෝරා ගන්නා ලදි. කාලයක් යන විට සෙනෙට් සභාව කොන්සල්වරුන්ට ඉහළින් සිටින බලවත් සභාවක් බවට පත් විය. හමුදා කටයුතු හා විදේශ කටයුතු වැනි වැදගත් තීරණ ගනු ලැබුවේ ද සෙනෙට් සභාව විසිනි.

කොන්සල්වරුන් වාර්ෂිකව වෙනස් වුවත් සෙනෙට් සභාව එසේ වෙනස් නොවිය. සෙනට් සභාවේ සාමාජිකයන් මනා අවබෝධයක් ඇති යාවජීව අය වූ නිසා ඔවුහු විශාල ආර්ථික ශක්තියක් ද සමාජයේ ඉහළ තත්වයක් ද හිමි කරගෙන සිටියහ. රාජ්‍යය විශාල වීමත් සමඟ මෙම ආණ්ඩු ක්‍රමයේ ද වෙනස්කම් ඇති විය. උදාහරණ ලෙස, ප්‍රධාන කොන්සල්වරුන්ට අමතර ව ප්‍රාදේශීය කොන්සල්වරුන් පිරිසක් ඇති විය. ඔවුන් යටතේ හමුදා බලයක් පැවති නිසා ස්වාධීනව කටයුතු කිරීමේ ඉඩකඩ ලැබුණි. මේ නිසා බලලෝභී පුද්ගලයෝ බිහි වූහ. මේ අනුව කොන්සල් ක්‍රමය බලලෝභීන් අතර ගැටුම් ඇති වීමට හේතු විය.

රෝම සමාජයේ ඉඩම් හිමි ප්‍රභූවරු ('පැට්‍රිෂියන්වරු') සහ සාමාන්‍ය වැසියන් (ප්ලෙබියන්වරු) අතර බලය සඳහා දීර්ඝ කාලයක් තුළ ගැටුම් පැවතුණි. අන්තිමට ප්ලෙබියන්වරු රෝමයෙන් ඉවත්ව යාමට තීරණය කළහ. කෘෂිකර්මය, වෙළෙඳාම හා හමුදා සේවය වැනි අත්‍යවශ්‍ය කටයුතු රාශියක් ඉටු කළේ මේ සාමාන්‍ය වැසියන් විසින් ය. ඔවුහු ප්ලේබියන් නමින් සභාවක් ද පිහිටුවා ගත්හ. එහි පැනවූ නීති පසුව රෝමයට ම බලපාන තත්වයක් ඇති කර ගැනීමට සමත් විය. ඔවුන් තම අයිතිවාසිකම් දිනා ගැනීමට රෝමයෙන් ඉවත් වී යාමට තීරණය කිරීම ලෝක ඉතිහාසයේ දේශපාලන අරමුණු උදෙසා කෙරුණු ප්‍රථම වැඩ වර්ජනය ලෙස සැලකේ. එම අර්බුදය නිමා වූයේ පාලන කටයුතුවල දී ඔවුන්ට තරමක බලයක් ලබා දීමට පැට්‍රිෂියන්වරුන් එකඟවීමෙන් පසුව ය. මෙම ජයග්‍රහණය රෝමවරු සමගි සම්පන්න ජාතියක් බවට පත් වීමට ද හේතු විය.

පසුව ඔවුන් අතර විවාහ සම්බන්ධතා පවා ඇති විය. තව ද බලය බෙදා ගැනීමේ දී දැක්වූ ඉවසීම, යුක්තිගරුක බව හා දේශපාලන ගැටලු විසඳා ගැනීමට රෝමවරු තුළ පැවති දක්ෂතා ලොවට දුන් ආදර්ශයකි. ''අනුන් පාලනය කිරීමට බලාපොරොත්තු වන්නන් පළමුකොට කීකරුවීමට ඉගෙන ගත යුතුය''. යනු රෝම ආදර්ශ පාඨයකි.

කෙසේ නමුත් පැට්‍රිසියන්ස් ප්ලේබියන් ගැටුම පසුකාලීනව සමූහාණ්ඩු ක්‍රමය බිඳ වැටීමට හේතු විය.

මෙම ආණ්ඩුක්‍රමය බිඳ වැටීමට බලපෑ වෙනත් හේතු:

- ❖ රෝම පුරවැසියන් තුළ පැවති මහජන යුතුකම් පිළිබඳ හැඟීම් දුර්වල වීම
- ❖ පෞද්ගලිකත්වය ඉස්මතු වීම
- ❖ යුද ජයග්‍රහණ නිසා ධනවත් හා බලවත් පිරිසක් පහළ වීම
- ❖ ඉඩම් හිමියන් හා ධනවතුන් සෙනෙට් සභාවේ අනුග්‍රහය ලබා ගැනීම නිසා පෞද්ගලික අපේක්ෂාවන් ඉටු කර ගැනීමට කටයුතු කිරීම
- ❖ විලාස් නමින් හඳුන්වන විශාල ඉඩම් හා ගොවිපලවල් හිමි පිරිසක් බිහිවීම
- ❖ වහලුන්ට අසාධාරණ ලෙස සැලකීම නිසා වහල් කැරලි ඇති වීම

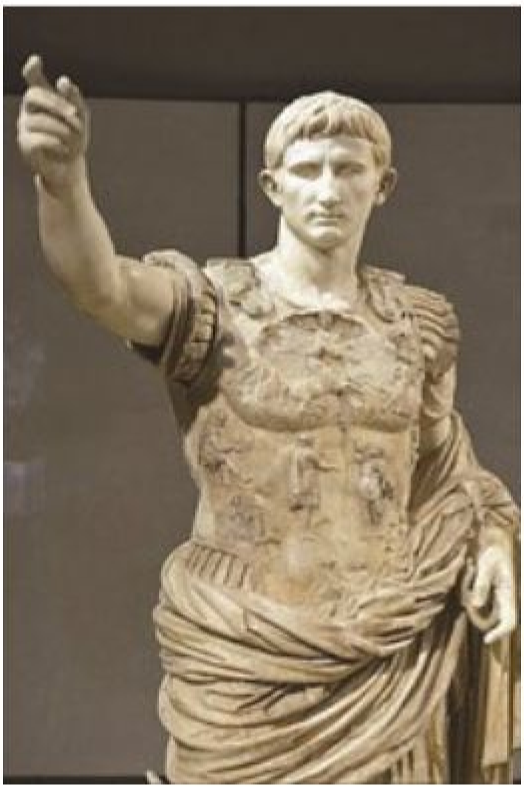

රූපය 4.13 ඔගස්ටස් සීසර්

❖ අධිරාජ්‍යවාදී ආණ්ඩුක්‍රමය

ක්‍රි. පූ. පළමු වන ශතවර්ෂය වන විට රෝම සමූහාණ්ඩු ක්‍රමය පරිහාණියට පත් වී තිබුණි. එනිසා රෝම අධිරාජ්‍යය ආරක්ෂා කර ගැනීමේ වගකීම වරින් වර පහළ වූ පුද්ගලයන්ට පැවරුණි. ඒ අනුව ගෝජස් සුවිශාල ගොවිපළවල් ඇතිවීම වළක්වමින් කෘෂිකාර්මික පරිහාණිය වැළැක්වීමට උත්සාහ කළේ ය. ඒ සඳහා ගෙන ආ පනතට සෙනෙට් සභාව විරුද්ධ විය. එහෙත් එම විරෝධතා නොසලකා ක්‍රියා කළ නිසා ගෝජස්ව කුමන්ත්‍රණයකින් මරා දැමීය. අනතුරුව තනතුරට පත් ගෝජස්ගේ සොහොයුරා ද එම වැඩ පිළිවෙළ ඉදිරියට ගෙන යාමට උත්සාහ කළේ ය. ඔහු විසින් සෙනෙට් සභාවේ සාමාජිකයන් වැඩි කර එය කාර්යක්ෂම කරන ලදි. තවද ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුකාරවරුන්ට එල්ල වූ චෝදනා විභාග කිරීමට සෙනෙට් සභාවට තිබූ බලය අහෝසි කළේ ය. දුප්පතුන්ට ආහාර සැපයීමේ වැඩ පිළිවෙළක් ආරම්භ කළේ ය. මේ සඳහා ද සෙනෙට් සභාව තුළත් එයින් පිටතත් විශාල විරෝධයක් ඇති විය. ඒ නිසා ආණ්ඩුක්‍රමය වෙනස් කිරීමට හෝ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට ඔහුටත් නොහැකි විය. අවසානයේ දී ඔහු ද කුමන්ත්‍රණයකින් මරා දැමිණි.

මෙසේ රෝමයේ අභ්‍යන්තර වශයෙන් ආකුල ව්‍යාකුල තත්වයක් මතුවෙත්ම විදේශීය තර්ජන ද ඇති විය. ඒවාට මුහුණ දීමට සමූහාණ්ඩු පාලකයන්ට නොහැකි විය. ඒ නිසා රෝමය ආරක්ෂා කර ගැනීමේ වගකීම හමුදා නායකයන් අතට පත්විය. මේනිසා වරින් වර රෝමයේ බලවත් හමුදා නායකයෝ පහළ වූහ. හමුදා සේනාංකවල පක්ෂපාතීත්වය ලැබුණේ රෝම රජයට නොව හමුදා නායකයන්ට ය.

මෙසේ පහළ වූ හමුදා නායකයන් අතර මේරියුස් හා සුල්ලා කීර්තියක් ලබා ගත් අය වෙති. ඔවුහු එල්ල වූ තර්ජනවලින් රෝමය ගලවා ගැනීමට සමත් වූහ. පසුව මේ දෙදෙනා අතර ද බලලෝභීත්වය පදනම් කරගෙන ගැටුම් ඇති විය. එම ගැටුම් පැට්‍රිසියන් හා ප්ලේබියන් ගැටුමක් බවට පත් විය. ක්‍රි. පූ. පළමුවන සියවසේ බලයට පත් ජූලියස් සීසර් හා පොම්පේ රෝම බලය ප්‍රංශය, බෙල්ජියම, සිරියාව, ජෙරුසෙලම හා බ්‍රිතාන්‍යයේ

කොටසකට ද ව්‍යාප්ත කළහ. අන්තිමට සීසර් විසින් පොම්පේ ඝාතනය කරන ලදි. පසුව සෙනෙට් සභාවේ කුමන්ත්‍රණයකින් සීසර්ද ඝාතනය විය. මේ නිසා ජුලියස් සීසර්ගේ උත්සාහය ද අසාර්ථක විය. ඉන්පසු ඔගස්ටස් සීසර් රෝම අධිරාජයා බවට පත් විය.

ඔහු සෙනෙට් සභාවේ අනුග්‍රහය ලත් අධිරාජයා වූ අතර ඔහු විසින් අධිරාජ්‍යවාදී ආණ්ඩුවක් පිහිටුවා ගන්නා ලදි. මේ ක්‍රමය යටතේ රාජ්‍යයේ සියලු බලතල ඒකරාශී වීමක් දක්නට ලැබේ.

රූපය 4.14 නීරෝ

මේ නව ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ වුව ද කලින් පැවති සංස්ථා වෙනස් නොවිය. උදාහරණ ලෙස සෙනෙට් සභාව එලෙස ම තිබුණි. එයට ඉහළින් අධිරාජ්‍ය තනතුරක් විය. එම අධිරාජයාට ඒකාධිපති බලතල හිමි විය.

- ❖ හමුදාව පාලනය කිරීමේ බලය
- ❖ ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුකාරවරුන් පත් කිරීමේ බලය හා ව්‍යවස්ථා යෝජනා කිරීමේ බලය අධිරාජයා සතු විය.

ඔහු අධිරාජ්‍ය පාලනයට අවශ්‍ය කාර්යක්ෂම පරිපාලනයක් ද පිහිටුවා ගත්තේය. මෙයින් පසු ඒකාධිපතිත්වය තවදුරටත් තහවුරු වීමක් දක්නට ලැබේ. පසුව ක්ලෝඩියස්, **නීරෝ**, ජස්ටිනියන්, හා කොන්ස්ටන්ටයින් වැනි අධිරාජ්‍යවරු වූහ. ඔගස්ටස් සීසර් ඇති කළ ආණ්ඩු ක්‍රමයේ සුළු වෙනස්කම් ඇති වුවත් බටහිර රෝම අධිරාජ්‍ය අවසානය දක්වා ම එම ක්‍රමය පැවතුණි.

ක්‍රියාකාරකම

1. රෝමයේ පැවැති ආණ්ඩුක්‍රමවල මූලික ලක්ෂණ පිළිබඳ ලිපියක් බිත්ති පුවත්පතකට පිළියෙල කරන්න

4.2.4 රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ සමාජය හා ජන ජීවිතය

රෝම ජන සමාජය ප්‍රධාන කොටස් තුනකින් සමන්විත විය.

- ❖ පැට්‍රිසියන්වරු (ප්‍රභූවරු)
- ❖ ප්ලේබියන්වරු (සාමාන්‍ය ජනයා)
- ❖ වහල්ලු

මේ අතරින් වහලුන්ට පුරවැසිභාවය හිමි නොවූ අතර කිසිදු අයිතිවාසිකමක් නොලැබුණි. පුරවැසියන්ගේ පාලනය යටතේ සිටි වහලුන් ශ්‍රමය සැපයූ පන්තිය වේ.

ප්‍රභූවරුන්ට හා සාමාන්‍ය ජනතාවට පුරවැසිභාවය හිමි විය. ඒ අතර ප්‍රභූවරුන්ට විශාල ඉඩම් ද යුද හමුදාවලත් රාජ්‍ය සේවයේත් ඉහළ තනතුරු හිමි විය. ආණ්ඩු බලය හිමි වූයේ ද එම පන්තියට ය.

සාමාන්‍ය වැසියෝ සුළු කර්මාන්තවලත්, වෙළඳාමේත්, කෘෂිකර්මාන්තයේත් නියැලුණි. ඔවුහු උසස් පවුල්වල සේවකයන් ලෙස ද කටයුතු කළහ. ඇතැම් විදේශීය ගෝත්‍රවල ජනයා ද මේ ගණයට අයත් වූහ. පැට්‍රිසියන්, ප්ලේබියන්වරුන් යනු වරප්‍රසාදලත් පොහොසත් හා වරප්‍රසාද නොලත් දුප්පත් කණ්ඩායම් දෙකකි. මුල දී මේ දෙපිරිස අතර නොයෙක් ගැටුම් ඇති වුවත් ඉහත සඳහන් කළ පරිදි පසුකාලයේ දී ප්ලේබියන්වරුන්ට දේශපාලන වරප්‍රසාද ලැබීමෙන් පසු ඔවුනොවුන් අතර විවාහ සම්බන්ධතා පවා ඇති විය.

සමාජ සම්මතයන්ට අනුකූලව ජීවත්වීම රෝමවරු ඉතා ඉහළින් අගය කළහ. පවුල ඉතාම පාරිශුද්ධ දෙයක් විය. එහි ප්‍රධානියා වූ පියාගේ තීරණවලට සියලුදෙනා අවනත වූහ. දරුවන් දෙමාපියන්ට කීකරුවීම උසස් ම ගුණධර්මයක් ලෙස සැලකිණි. පවුලක විනයගරුක භාවය හා සදාචාරය ඉහළින් සැළකිනි. රෝම සමාජයේ ළදරුවන්ට කුඩා කල සිට ම විනයගරුක බව ඉගැන්වූ අතර නීතිගරුක පුද්ගලයන්ට මහත් ගෞරවයෙන් සැලකීම නීතිගරුක සමාජයක් බිහි වීමට උපකාරී විය. රෝම සමාජයේ කාන්තාවට ද විශේෂ තැනක් හිමි වූවා මෙන් ම මව පූජනීයත්වයෙන් සැලකූ අතර ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපාර්ශ්වයට ම සම තත්වයක් ලැබුණි.

රෝම ජන සමාජයේ වැඩි පිරිසක් චාම් දිවිපෙවතක් ගත කළහ. එහෙත් අධිරාජ්‍ය බලයක් ගොඩනැගුණු යුගයේ සිට ධනලෝභී හා බලලෝභී පාලකයෝ බිහිවූහ. සාමාන්‍ය ජනයා ද පොහොසත්වීමට මෙන් ම ඉහළ සමාජ තත්වයන් ගොඩනගා ගැනීමට උත්සාහ ගත්හ. මෙයින් සිදු වූයේ කාර්යක්ෂම හා සුහද විනය හා සදාචාර සම්පන්න පවුල් ජීවිත මෙන්ම සමාජ ක්‍රමය ද පිරිහී යාමයි.

ක්‍රියාකාරකම

1. ''රෝම ජන ජීවිතයෙන් අපට ගත හැකි ආදර්ශ'' යන මැයෙන් රචනයක් ලියන්න.

4.2.5 රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ ආර්ථිකය

❖ කෘෂිකර්මය

මුල් අවධියේ රෝම අධිරාජ්‍යයට ආර්ථික ශක්තියක් ලබා දුන්නේ නිදහස් ගොවි පන්තිය යි. මුල දී සෑම පුරවැසියෙකුට ම ගොවිතැන් කිරීමට ඉඩම් කොටසක් තිබුණි. ඔවුහු නොයෙකුත් ධාන්‍ය වර්ග, මිදි වැනි පලතුරු වගා කළහ. එරට පැවති නිරන්තර යුද්ධ නිසා නිදහස් ගොවි පන්තිය පිරිහී ගියේ ය. ඒ වෙනුවට විලාස් නම් විශාල ඉඩම් හා ගොවිපළවල් බිහි විය. එම ඉඩම් වගා කළේ ශ්‍රමිකයන් වූ වහල්ლුන් යොදාගෙන ය. මේ නව අර්ථක්‍රමය අසාර්ථක වූ නිසා ආර්ථික පරිහානියක් ඇති විය.

රූපය 4.15

❖ වෙළෙඳාම

රෝමවරු ග්‍රීකයන් තරමට කෘෂි කර්මාන්තයට හා වෙළෙඳාමට ද දක්ෂයෝ නොවූහ. එසේ වුවත් පැරණි යුගයේ පෙර අපරදිග රටවල් අතර පැවති වෙළෙඳාමේ කේන්ද්‍රස්ථානය වූයේ රෝමය යි. මේ නිසා රෝමයට විශාල ධනයක් ගලා ආවේ ය.

රෝමවරුන්ගේ ප්‍රධාන වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානය වූයේ ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියාව යි. එය මුල් කරගෙන මධ්‍යධරණී මුහුද අවට රටවල් සහ ලංකාව, ඉන්දියාව, චීනය වැනි රටවල් සමග ද වෙළෙඳ සබඳතා පැවැත්වූහ. ඊට සාක්ෂ්‍ය වශයෙන් මේ රටවලින් සොයාගත් රෝම කාසි දැක්විය හැකිය.

සීගිරිය, ගොඩවාය, අනුරාධපුරය, මාතොට, කල්පිටිය වැනි ප්‍රදේශවලින් ලැබුණු රෝම කාසි ගණනාවක් කොළඹ කෞතුකාගාරයේ තැන්පත් කර ඇත.

මීට අමතර ව ප්ලිනි, කොස්මස්, ප්‍රකෝපියස් වැනි අයගේ වාර්තා මෙන් ම මහාවංසය වැනි මූලාශ්‍රයවල ද එම රටවල් රෝමය සමග පැවැත් වූ වෙළෙඳ සම්බන්ධතා ගැන සඳහන් වේ.

භාතිකාභය රජතුමා රෝමයෙන් පබළු ගෙන්වා රුවන්වැලි සෑයට කංචුකයක් (දැල් වැනි ආවරණයක්) කරවීම රෝමයෙන් හා චීනයෙන් විසිතුරු පිඟන් භාණ්ඩ ආදියත්, ලංකාව, ඉන්දියාව වැනි රටවලින් මුතු, මැණික්, කුළුබඩු ආදියත් රෝමයට ගෙන ගොස් ඒවා යුරෝපා වෙළෙඳපොළේ අලෙවි කිරීම.

අභ්‍යන්තර වෙළෙඳාම සඳහා ද දියුණු මාර්ග පද්ධතියක් තිබුණි. ඔගස්ටස් අධිරාජයාගේ කාලයේ මහා මාර්ග කළුගල් දමා පුළුල් කළ අතර ගමනාගමන කටයුතු සඳහා අශ්වරථ ආදිය යොදා ගැනුණි.

ක්‍රියාකාරකම

1. රෝමය හා ශ්‍රී ලංකාව අතර වෙළෙඳ ගනුදෙනු සිදුවූ බවට ඇති සාක්ෂ්‍ය සොයා ලියන්න.

4.2.6 රෝමයේ පැවති ආගමික විශ්වාස හා ක්‍රිස්තියානි ධර්මය

රෝම ශිෂ්ටාචාරය දීර්ඝ කාලයක් පැවති නිසා ආගමික වශයෙන් බොහෝ වෙනස්කම් ඇති විය. මුල දී අව්ව, වැස්ස, සුළඟ, විදුලි කෙටීම ආදී ස්වාභාවික සිදුවීම්වලට දේවත්වයක් ආරෝපණය කොට වන්දනාමාන කළහ. මෙම ස්වාභාවික බලවේග මූර්තිමත් කරන රූප නිර්මාණය කොට ඒවාට මෙන් ම භූතාත්මවලට ද පුද පූජා පැවැත් වූ අතර ඒවා සිදු කර ඇත්තේ පුළුල් දාර්ශනික පදනමක් මත පිහිටා නොවේ. එයින් වත්පිළිවෙත් මගින් සාර්ථකත්වය ලබා ගැනීම බලාපොරොත්තුව විය.

ඒ අතර මූර්තිවලට නැගූ වැදගත් දෙවිවරුන් කීපදෙනෙකු වන අතර ඔවුහු විවිධ අංශවලට අධිපතිත්වය උසුලති.

- ❖ ජුපිටර් - අහසට අධිපති දෙවියා
- ❖ කිබලේ (Kybele) - මව් දෙවඟන
- ❖ මාර්ස් - යුද්ධයට අධිපති දෙවියා
- ❖ සෙරෙස් - සාරවත් අස්වැන්නකට අධිපති දෙවියා
- ❖ වීනස් - ආලයට අධිපති දෙවඟන
- ❖ නෙප්චූන් - මුහුදට අධිපති දෙවියා
- ❖ මිනර්වා - අත්කම්වලට අධිපති දෙවඟන
- ❖ ජූනෝ - ඉතා ම වැදගත් දේවතාවිය

මේ අනුව මුල දී රෝමයේ බහුදේවවාදයක් දක්නට ලැබුණු අතර රෝම රාජ්‍ය පුළුල් වීමත් සමඟ එය තවත් වැඩි විය.

මේ දේව විශ්වාසවලට අමතරව රෝම අධිරාජ්‍යවරු ද දේවත්වයෙන් සලකනු ලැබිණි. ඒ අනුව ජූලියස් සීසර් අධිරාජයා ද තමන් දෙවියෙකු යන පිළිගැනීම ඇති කිරීමේ අධිෂ්ඨානයෙන් රෝමයේ දේවස්ථානයක තම පිළිරුව සාදා එහි පාමුල අනභිභවනීය දෙවියා යනුවෙන් සඳහන් කළේ ය. නමුත් සමූහාණ්ඩුවාදී අදහස් දැරූ රෝමවරු මෙයට විරුද්ධ වූහ.

ක්‍රිස්තියානි ආගමේ ව්‍යාප්තිය

ආසියාවේ යුදෙව් වැසියන් අතර උපන් ක්‍රිස්තියානි ආගම ජෙරුසෙලම්, ජුඩායි හා පලස්තීනය වැනි ප්‍රදේශවල ව්‍යාප්ත වී පසුව රෝමයට ද ඇතුලු විය. එකල රෝම අධිරාජ්‍යයේ පැවති ප්‍රතිපත්ති අනුව කිතුනු ආගමේ ව්‍යාප්තියට විරුද්ධ නොවිය. එය යුදෙව් ආගමේ කොටසක් ලෙස රෝමවරු සැලකූහ. කාලයක් යන විට ක්‍රිස්තියානි ආගම වේගයෙන් ව්‍යාප්ත වන්නට විය. මේ වන විට රෝම අධිරාජ්‍යයා ද දේවත්වයෙන් පෙනී සිටියේ ය. ඔහු දෙවියෙකු ලෙස සලකා කටයුතු කළ යුතු විය.

එහෙත් යේසුස් ක්‍රිස්තුස් වහන්සේ සර්ව බලධාරී දෙවියන්ගේ පුත්‍රයා ලෙස සැලකූ නිසා රෝම අධිරාජ්‍යයාට දේවත්වයෙන් සැලකුවේ නැත. ඒ නිසා රෝම අදිරදහු කිතුනු ආගමට බලපෑම් කරන්නටත් කිතුනුවන්ට වධහිංසා කරන්නටත් වූහ. නීරෝ අධිරාජ්‍යයා කිතුනු විරෝධී ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කිරීමට පටන් ගත්තේය. එහෙත් පසුව ඔහු ආගමික කටයුතු කරගෙන යාමේ නිදහස ලබා දුන්නේය. එපමණක් නොව කොන්ස්ටන්ටයින් අධිරාජ්‍යයා කිතු සමය වැලඳගෙන එය රාජ්‍ය ආගම බවට පත් කළේ ය. මෙම රාජ්‍ය අනුග්‍රහයේ පසුබිම මත පූජකවරුන් අනුගමනය කළ ක්‍රියාමාර්ග, ආගමික මධ්‍යස්ථාන අතර ඇති වූ සම්බන්ධය හා සංවිධාන ආදිය නිසා අධිරාජ්‍යය පුරා ම කිතු දහම වේගයෙන් ව්‍යාප්ත වන්නට විය.

ක්‍රිස්තියානි ආගම යුරෝපයට විදේශ ආගමක් ලෙස ඇතුළු වුවත් එය රෝම ශිෂ්ටාචාරය හැඩ ගැසීමට බලපෑ වැදගත් ම සාධකය විය. යුරෝපයේ අද දක්වා ම ඇති සදාචාරය ක්‍රිස්තියානි ආගම මත හැඩ ගැසී ඇත

.

ක්‍රියාකාරකම

1. කිතු සමය රෝමයේ ව්‍යාප්ත වීම සඳහා බලපෑ හේතු සාධක පැහැදිලි කරන්න.

4.2.7 රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ සංස්කෘතික අංග ලක්ෂණ

❖ වාස්තුවිද්‍යා ශිල්පය

ග්‍රීක ශිෂ්ටාචාරයේ තරම් සංස්කෘතික දියුණුවක් රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ දක්නට නොලැබේ. නමුත් ග්‍රීක යුගයේ පැවති යම් යම් අංග ලක්ෂණ තවදුරටත් විකාශනය වීමක් දැකිය හැකිය. විශාල ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම සම්බන්ධ ව රෝමවරු ප්‍රමුඛස්ථානයක් හිමි කර ගනිති.

රූපය 4.1 6 කොලෝසියම

කුළුණු හා ස්තම්භ ඉදි කිරීමේදී ග්‍රීක ආභාසය ලැබී ඇත. එසේ වුවත් ආරුක්කු සහ ගොඩනැගිලි මුදුනෙහි වූ ගෝලාකාර ශිඛර රෝමවරුන්ට ආවේණික නිර්මාණ වේ. පැන්තියන් දේවස්ථානයේ ගෝලාකාර ශිඛරය ඒ අතර වැදගත් වේ. කලාත්මක නිර්මාණවලට වඩා සැප පහසුකම් ඇති ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම මොවුන්ගේ විශේෂ ලක්ෂණයකි.

රෝම වාස්තු විද්‍යාවේ අමරණීය නිර්මාණ ලෙස පැන්තියන් දේවස්ථානය හා කොලිසියම් ක්‍රීඩාගාරය දැක්විය හැකිය. එම ක්‍රීඩාගාරයට එකවර පුද්ගලයන් 50000ක් පමණ ඇතුළු කළ හැකිය. තවද ඩයොක්ලීෂන් අධිරාජ්‍යයාගේ මාලිගය හා වාණිජ මධ්‍යස්ථානයක් වූ බැසිලිකා දේවස්ථානය සුවිශේෂ නිර්මාණ වේ. රෝම ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීමේ දී අලංකාරයට වඩා අවශ්‍යතාවට මුල්තැනක් ලබා දී ඇත. එනිසා ඒවා ශක්තියෙන් හා ප්‍රමාණයෙන් විශාල වේ. සෑම නගරයක ම පාහේ නාන තටාක හා රංග ශාලා ද ඉදි

කර තිබේ. රෝමවරු මේ නගර නිර්මාණ කිරීමේ දී විධිමත් මහාමාර්ග පද්ධතියක් සකස් කළහ. මාර්ග සැතපුම 12000ක් තනවා ප්‍රධාන නගර අතර සම්බන්ධතා ශක්තිමත් කළහ. මාර්ග තැනීමේ දී පාලම් ඉදිකිරීමට විශේෂ දක්ෂතා දක්වා ඇත.

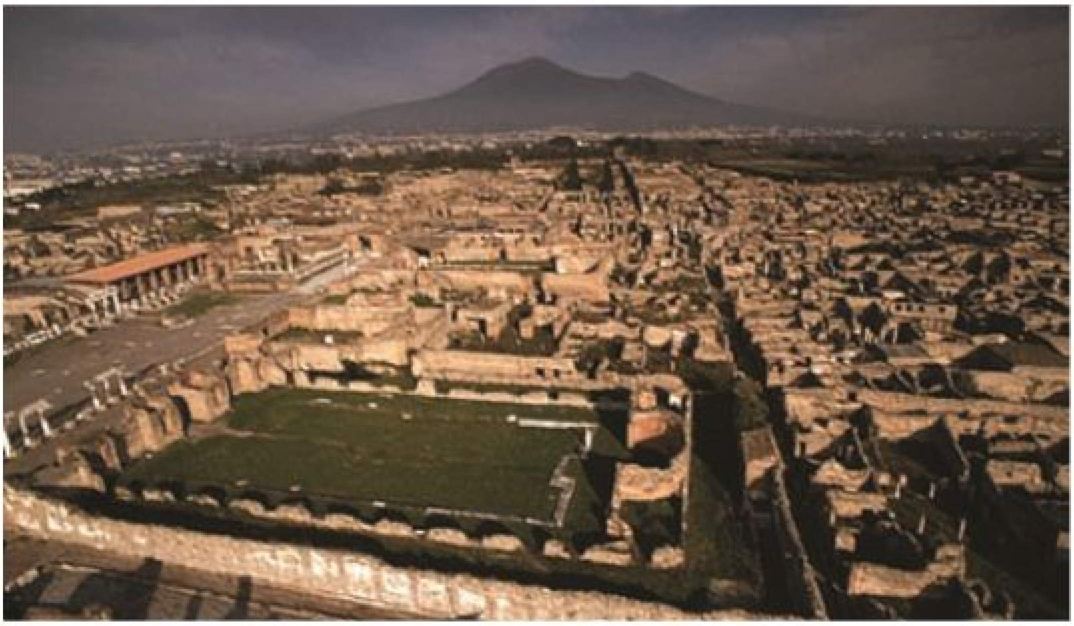

රූපය 4.17 පොම්පේ නගරය

❖ මූර්ති හා කැටයම් කලාව

රෝම ධනවතුන්ගේ නිවාස අලංකාර කිරීමට කැටයම් කරන ලද ගෘහ භාණ්ඩ, වර්ණවත් පලස්, ලෝකඩ පිළිම, යනාදිය භාවිත කර ඇත. ප්‍රතිමාවල ඇති ජීවමාන ස්වරූපය රෝම මූර්ති කලාවේ ඇති සුවිශේෂ ලක්ෂණයකි. නීරෝ අධිරාජයාගේ ප්‍රතිමාවත්, ඔගස්ටස් සීසර් අධිරාජයාගේ යැයි සැලකෙන ලෝකඩ හිසත්, ඩයොක්ලීෂියස්ගේ ප්‍රතිමාවත්, රෝම මූර්ති කලාවේ විශිෂ්ටත්වය නිරූපණය කරන නිදසුන් වේ.

රූපය 4.18 ඔගස්ටස් සීසර් අධිරාජයාගේ යැයි සැලකෙන ලෝකඩ හිස

❖ සාහිත්‍යය හා අධ්‍යාපනය

ග්‍රීකයන්ගේ මෙන් ම රෝමවරුන්ගේ ද දියුණු සාහිත්‍ය කලාවක් පැවතුණි. රෝම අධිරාජ්‍යයට ග්‍රීසිය ඈඳාගත් පසු ග්‍රීක සාහිත්‍යයේ ආභාසය රෝම සාහිත්‍යයට ලැබිණ. එයින් පසු රෝම සාහිත්‍යය සැලකිය යුතු මට්ටමින් දියුණු විය.

රෝම සාහිත්‍ය කෘති ලියුවේ ලතින් භාෂාවෙනි. ලුක් රීටස් කෘති රචනා කළේ රෝමවරුන් මිථ්‍යා අදහස්වලින් ගලවා ගැනීමට ය. වර්ජිල් නම් කවියා ඊනීඩ් වැනි කෘති රචනා කළේ රෝම පුරවැසියන් ලෙස ඔවුන්ගේ වගකීම හා යුතුකම් ගැන අවබෝධයක් ලබා දීමට ය. එම කෘතිය ලෝක සාහිත්‍යයේ ඇති ශ්‍රේෂ්ඨතම කෘති අතරින් එකකි. සාහිත්‍ය විචාරකයෙකු, උපහාස කථාකරුවෙකු හා කවියෙකු වූ හෝරේස් රෝම සාහිත්‍යයේ කැපී පෙනෙන පුද්ගලයෙකි. මීට පෙර ජූලියස් සීසර් හා සිසරෝ වැනි අධිරාජ්‍ය පාලකයන් ද සාහිත්‍යකරණයේ නියැලී ඇත. ලතින් සාහිත්‍යය වඩාත් දියුණු වූයේ ඔගස්ටස් අධිරාජයාගේ පාලන සමයේ දී ය. වර්ජිල්, හොරේස්, ලිවි, සැලුස්ට් හා ඕවිඩ් වැනි අයගේ කෘති වැදගත් විය. ලිවි හා ටැසිටස් ටෙරන්ස්, යන අය විසින් ඉතිහාස කෘති රචනා කරන ලදි. ප්ලූටාර්ක් ඉතිහාසය කෘති මෙන් ම නාට්‍ය කෘති ද රචනා කළේය. සෙනෙකා නාට්‍ය කෘති රචනා කළ අතර ජුවෙල්නා උපහාස කතා ද මාකස් අවුරේලියස් ඇතුළු තවත් බොහෝ දෙනා ලතින් සාහිත්‍ය පෝෂණය කිරීමට නොයෙක් සාහිත්‍යය කෘති සම්පාදනය කළහ.

ක්‍රිතු සමය රෝම රාජ්‍ය ආගම වූවාට පසු පූජකවරු දේවධර්මය ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා ලතින් භාෂාව යොදා ගත්හ. ඒ සඳහා ක්‍රිස්තියානි පතපොත ලතින් භාෂාවෙන් බිහිවීමෙන් සාහිත්‍ය තවදුරටත් පෝෂණය විය.

❖ අධ්‍යාපනය

රෝමවරු අධ්‍යාපන කටයුතු සඳහා විශේෂ අවධානයක් යොමු කළහ. ලතින් භාෂාව අධ්‍යාපන මාධ්‍යය විය. ව්‍යාකරණ, භූගෝල විද්‍යාව, වෛද්‍ය විද්‍යාව, තර්ක ශාස්ත්‍රය, ගණිතය, විද්‍යාව, ඉතිහාසය යනා දී විෂයන්ට අධ්‍යාපනයේ විශේෂ තැනක් හිමි විය. මේ නිසා බොහෝ පත පොත රචනා විය. ඇතැම් විට නාට්‍ය කලාව, ගෘහ නිර්මාණ හා මූර්ති ශිල්පය ද අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රයේ විෂය ධාරාවට ඇතුළත් ව තිබෙන්නට ඇත.

❖ රෝම දර්ශනය

ග්‍රීකයන් මෙන් දර්ශනය විෂය ක්ෂේත්‍රයට අලුතින් යමක් එක් කිරීමට රෝමවරු පොහොසත් වූයේ නැත. එසේ වුවත් 'සෙනෙකා' සහ මාකස් අවුරේලියස් අධිරාජ්‍යයා රෝම ශිෂ්ටාචාරයේ ශ්‍රේෂ්ඨ දාර්ශනිකයෝ වූහ. මාකස් අවුරේලියස් දර්ශන විෂය සම්බන්ධව ලියා ඇති 'චින්තන සමාධිය' නම් කෘති වැදගත්ය.

❖ විද්‍යාත්මක දැනුම

ග්‍රීක යුගයේ තරම් නව සොයා ගැනීම් හා නිෂ්පාදන නොමැති වුවත් විද්‍යාත්මක හා තාක්ෂණික දියුණුවක් පැවති බවට සාධක ඇත. ඒවා අතර විධිමත් නගර සැලසුමක් හා ජලප්‍රවාහන ක්‍රම, ජලනල මාර්ග එයට සාධක වේ. උදාහරණ වශයෙන් පොම්පේ නගර නිර්මාණය එහි නිවාස හා අනෙකුත් වාස්තු විද්‍යා අවශේෂවලින් ඔවුන් සතුව තිබූ තාක්ෂණික හා විද්‍යාත්මක දැනුම තවදුරටත් පිළිබිඹු වේ. සනීපාරක්ෂාව පිළිබඳව ඔවුන් දක්වා ඇති උනන්දුව ඉතා ඉහළ ය.

බොහෝ විට වෛද්‍ය ප්‍රතිකර්මවල දී නේවාසිකව ප්‍රතිකර්ම කිරීමේ ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක ව තිබුණි. රෝම අධිරාජ්‍යයේ සිටි ප්‍රධාන වෛද්‍යවරයා ග්‍රීක ජාතික 'ගැලන්' ය. ඔහු කාය ව්‍යවච්ඡේද විද්‍යාව හා ශරීරයේ අවයවවල ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ මෙන් ම අවශේෂ විද්‍යාව පිළිබඳ විශාල පොත් ප්‍රමාණයක් ලියා ඇත. මෙකල ශල්‍ය වෛද්‍ය විද්‍යාව සැලකිය යුතු මට්ටමක දියුණුව පැවතුණි. ප්ලිනිගේ ස්වාභාවික ඉතිහාසය නම් කෘතිය සියලු විද්‍යාවන් පිළිබඳ සංක්ෂිප්ත සංග්‍රහයකි. ඉතිහාසඥයකු මෙන් ම භූ විද්‍යාඥයකු වූ ස්ට්‍රැබෝ විසින් විවිධ භෞතික භාණ්ඩවල ප්‍රයෝජන පිළිබඳ විග්‍රහයක් සපයා ඇත. ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියාවේ තාරකා ශාස්ත්‍රඥයකු වූ සොසිගිනස් ජූලියස් දින දර්ශනය සකස් කළ අතර ජූලියස් සීසර්ගේ කාලයේ දී එය ක්‍රියාත්මක කිරීම ආරම්භ කෙරිණි. රෝමවරු එට්‍රුස්කන්වරුන්ගෙන් ප්‍රස්තාර ක්‍රමය ද ඉගෙන ගත්හ.

❖ රෝම නීතිය

රෝමවරුන්ගෙන් ලද තවත් විශේෂ දායාදයකි නීති ක්‍රමය. වර්තමාන ලෝකයේ ශිෂ්ට සම්පන්න ජාතීන් සියල්ලන් ම පාහේ රෝම නීතියේ පහස ලබා ඇත. බැබිලෝනියානු අධිරාජ්‍යයේ හමුරාබිගේ නීති සංග්‍රහයෙන් පසු ක්‍රමවත් නීති පද්ධතියක් ගැන අසන්නට ලැබෙන්නේ රෝම ශිෂ්ටාචාරයෙනි. රෝම අධිරාජ්‍යය යටතේ විවිධ ජන කොටස් ජීවත් වූහ. මොවුන් පාලනය කිරීමේ දී විවිධ නීති පැනවීමට සිදු විය. මේ නිසා රෝම අධිරාජ්‍යය තුළ සංකීර්ණ හා අංග සම්පූර්ණ යැයි සැලකිය හැකි නීති ක්‍රමයක් ඇති විය.

ප්‍රථමයෙන් ම නීති පද්ධතියක් බිහි වූයේ ක්‍රි. පූ. 150 දී පමණ ය. ඒ වගු 12ක් ලෙසිනි. ඒවා තඹ එලක 12ක ලියා සියලු දෙනාගේ දැන ගැනීම සඳහා වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානවල ප්‍රදර්ශනය කර තිබුණි. පසුකාලීනව රෝම අධිරාජ්‍යය හා වෙළෙඳ කටයුතු පුළුල් වීම හේතුකොටගෙන ඇති වූ වෙනස්කම් සමග නීති පද්ධතිය ද පුළුල් කිරීමේ අවශ්‍යතාව මතු විය. ඒ අනුව රෝම නීතිය ක්‍රමයෙන් විකාශනය විය. රෝම අධිරාජ්‍යයේ ජීවත් වූ විදේශිකයන්ගේ අයිතිවාසිකම් ගැන සලකා බැලීමට රෝම ආණ්ඩුව විසින් විනිසුරුවරයෙක් පත් කරන ලදි. එම තනතුර සඳහා වරින් වර පත් වූ අය විදේශීය සිරිත් විරිත් සැලකිල්ලට ගෙන නව නීති පද්ධතියක් ගොඩනැගූහ. අනෙකුත් ක්ෂේත්‍ර විනිසුරුවන්ගේ නියෝග හා මහේස්ත්‍රාත්වරුන්ගේ නීති ද ලිඛිත නොවූ නීති වශයෙන් පැවතුණි.

රෝම නීතිය විග්‍රහ කොට සංග්‍රහ ගත කිරීම සිදු වූයේ ක්‍රි. ව. හයවන සියවසේ දී ය. එය ජස්ටිනියන් නීති සංග්‍රහය ලෙස හැඳින්වේ. එහි ප්‍රධාන කොටස් හතරකි. එනම්,

- ❖ කෝට්
- ❖ ඩයිජස්
- ❖ ඉන්ස්ට්‍රූජන්
- ❖ නවස්

ඒ අනුව එම නීති පද්ධතිය පදනම් කොටගෙන නඩු ඇසීම, සාක්ෂි ඔප්පු කිරීම, ජූරි සභාවක් මගින් අවසන් තීන්දුව ගැනීම, චූදිතයා වැරදිකරුවකු බව ඔප්පු වනතුරු ඔහු නිවැරදිකරුවෙකු ලෙස පිළිගැනීම, නීතිය ඉදිරියේ සෑම පුරවැසියෙකුට ම එක හා සමානව සැලකීම යනාදිය එම නීතියේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ වේ. මධ්‍යතන යුගයේ රෝම නීතිය භාවිත කිරීම තාවකාලික ව යටපත් විය. එහෙත් ජස්ටින් එය නීති සංග්‍රහයක් බවට පත් කොට තිබුණු නිසා ආරක්ෂා විය. පසුව විශ්වවිද්‍යාලවල ද එම රෝම නීතිය හැදෑරූ අතර එනිසා රෝම නීති ක්‍රමය යුරෝපය පුරා ම ව්‍යාප්ත විය.

❖ 17 වන සියවසේ දී ලන්දේසීන් රෝම නීතිය හඳුන්වා දුන් අතර එම නීති ක්‍රමය රෝම-ලන්දේසි නීතිය යනුවෙන් හැඳින්වේ.

ක්‍රියාකාරකම

1. රෝම නීතිය ගොඩනැගුණු ආකාරය පැහැදිලි කරන්න.

➢ රෝම අධිරාජ්‍යයේ පරිහානිය හා බිඳ වැටීම

❖ ක්‍රි. ව. හතරවන සියවස පමණ සිට පරිහාණියේ ලක්ෂණ පහළ වීම
❖ පාලනය කිරීමෙහි පහසුව සඳහා ක්‍රි. ව. 330 දී රෝම අධිරාජ්‍යය නැගෙනහිර අධිරාජ්‍යය හා බටහිර අධිරාජ්‍යය වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදීම

➢ දේශපාලන පරිහානිය

❖ දුර්වල පාලකයන් බලයට පත් වීම
❖ බලය විකේන්ද්‍රගත වීම (බලය බෙදී යාම)
❖ රාජධානියේ දේශසීමා පුළුල් වීම නිසා දේශපාලන අර්බුද නිර්මාණය වීම
❖ රාජ්‍ය උරුමය පිළිබඳ නිරවුල් ප්‍රතිපත්තියක් නොතිබීම
❖ හමුදාවල තිබූ විනයගරුක බව පිරිහී යාම

➢ ආර්ථික පරිහානිය

❖ ගොවි පන්තිය දුර්වල වීම.
❖ 'විලාස්' නමින් විශාල ගොවිපළවල් බිහි වීම.
❖ වහල් කැරලි කෝලාහල ඇති වීම.
❖ වාණිජ කටයුතු ක්‍රමයෙන් දුර්වල වීම.
❖ නිෂ්පාදනය අඩපණ වීම.
❖ අධික ලෙස බදු අය කිරීම.
❖ ධනවත් අය හා දුප්පත් අය අතර ඇති නැති පරතරය විශාල වීම මත අර්බුද නිර්මාණය වීම
❖ බාහිර තර්ජනයන්ට නිතර මුහුණපෑමට සිදු වීම. එනම් ම්ලේච්ඡ ජන කොටස් විටින් විට බටහිර රෝමයට කඩා වැදීම.

මෙවැනි හේතු සාධක ගණනාවක් මත ක්‍රි. ව. පස් වන සියවසේ බටහිර රෝම අධිරාජ්‍යය බිඳ වැටුණි. එයින් ශතවර්ෂ 10කට පමණ පසු එනම්, ක්‍රි. ව. 1453 දී නැගෙනහිර රෝම අධිරාජ්‍යය ද බිඳ වැටුණි. ඒ මුස්ලිම් ආක්‍රමණ හමුවේ ය. එයින් පසු නූතන යුරෝපා යුගය උදා විය.

ක්‍රියාකාරකම්

1. රෝම අධිරාජ්‍යයේ පිරිහීමට හා බිඳ වැටීමට හේතු වූ කරුණු මොනවාද?
2. රෝම සමාජයේ ඔබ හඳුනාගත් සුවිශේෂ ලක්ෂණ ගොනුවක් වශයෙන් පිළියෙල කරන්න.

4.3 ක්‍රි. පූ. හයවන සියවසේ උතුරු ඉන්දියාව

ඉන්දු නිම්න ශිෂ්ටාචාරයට පසු ක්‍රි. පූ 1500 දී පමණ ආර්ය හෙවත් වෛදික ශිෂ්ටාචාරය ආරම්භ විය. ඒ පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා ඇති ප්‍රධානතම මූලාශ්‍රය වන්නේ පුරාණ ඇතුළත් වෛදික ග්‍රන්ථය. ක්‍රි. පූ හයවන සියවසේ ඉන්දීය ඉතිහාසය හැදෑරීම සඳහා උපයෝගී කර ගත හැකි ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වන්නේ බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ය.

4.3.1 දේශපාලන තත්වය

ඉන්දියාවට සංක්‍රමණය වූ ආර්යයන් මුලින් ම පදිංචි වූයේ පංජාබ් හෙවත් සප්ත සින්දු ප්‍රදේශයේ ය. පසුව ඔවුහු ගංගා ගං නිම්නය දක්වා ද ව්‍යාප්ත වූහ. ක්‍රි. පූ. හයවන සියවස පමණ වනවිට සොළොස් මහාජනපද වශයෙන් ඔවුන් සතු පෙදෙස් වර්ධනය වූ බව බෞද්ධ සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයවල දැක්වේ. ඒවා එසේ වර්ධනය වූයේ කෘෂිකර්මය, වෙළෙඳ හා කර්මාන්ත පදනම් කරගෙන ය. එම ජනපද මෙසේ වෙයි

ජනපදය		අගනුවර	ජනපදය		අගනුවර
අංග	-	චම්පා	කුරු	-	ඉන්ද්‍ර ප්‍රස්ථ
මගධ	-	රජගහනුවර, පාටලීපුත්‍ර	පංචාල	-	අහිච්ඡත්‍රය, කම්පිල්ල
කාසි	-	බරණැස	මත්ස	-	විරාට
කෝසල	-	කුසාවතී, ශ්‍රාවස්ති	සූරසේන	-	මධුරාපුර
වජ්ජි	-	වේසාලි (විශාලා)	අස්මක	-	පෝතලි
මල්ල	-	කුසිනාරා, පාවා	අවන්ති	-	උදේනිය
චේදි	-	සොත්ථිමති	ගන්ධාර	-	පුරුෂපුරය, තක්ෂිලාව
වත්ස	-	කොසඹෑ (කෞෂම්බි)	කාම්බෝජ	-	ද්වාරකපුරය

මේ සොළොස් මහාජනපද අතරින් වින්ධ්‍යා කඳු වැටියෙන් දකුණු ප්‍රදේශයේ පිහිටියේ අස්මක ජනපදය පමණි. මෙම ජනපදවලට අමතරව ගෝත්‍ර මගින් පාලනය කළ කුඩා පාලන ඒකක වයඹ දිග ඉන්දියාවේ තිබුණි. මෞර්ය යුගය වනවිට ද ඒවා තිබුණේය.

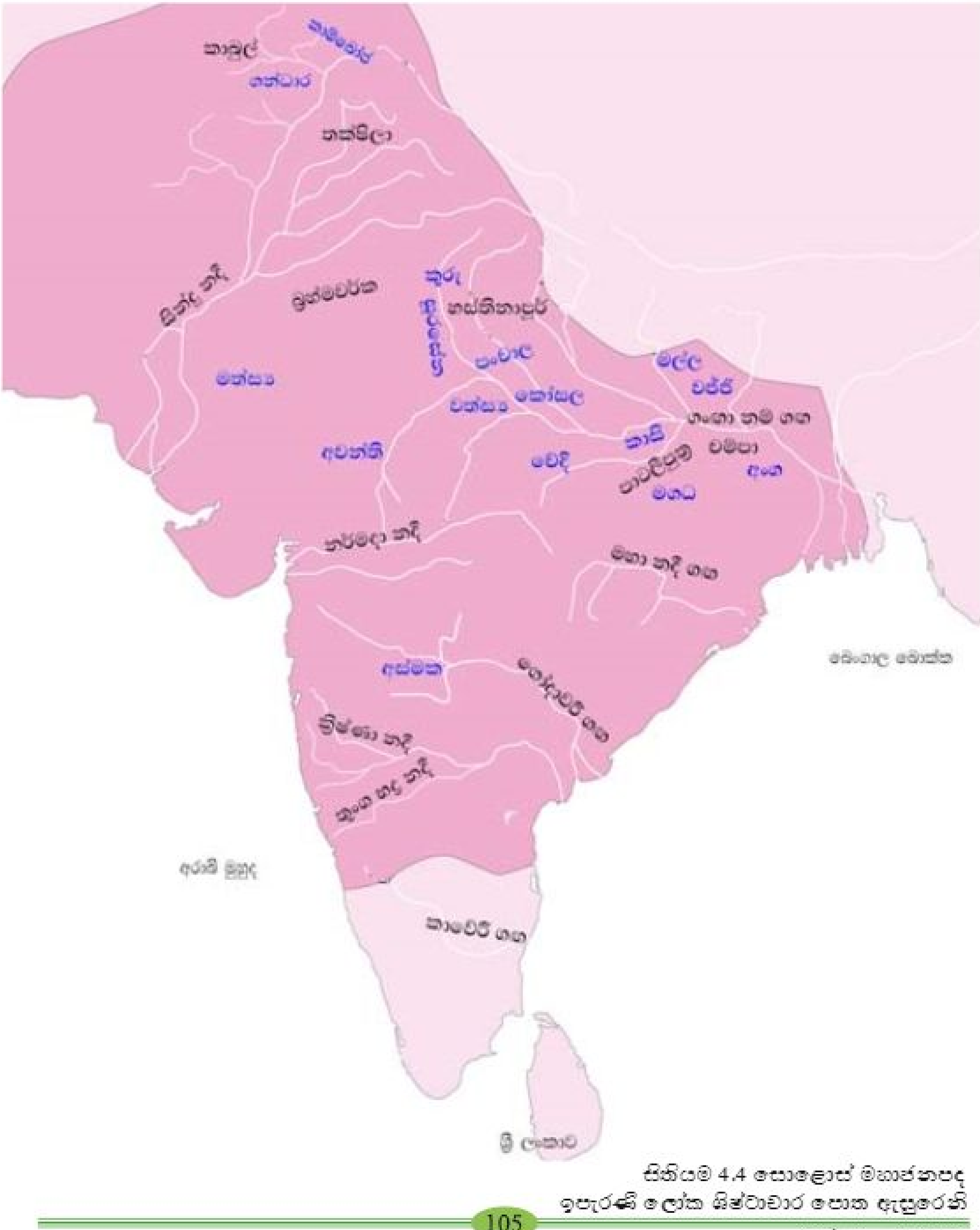

සිතියම 4.4 සොළොස් මහාජනපද
ඉපැරණි ලෝක ශිෂ්ටාචාර පොත ඇසුරෙනි

ක්‍රියාකාරකම

1. සොළොස් මහාජනපද ගැන වැදගත් තොරතුරු ගොනු කරන්න.

4.3.2 සොළොස් මහාජනපද පාලන ක්‍රමය

සොළොස් මහාජනපදවල ප්‍රධාන පාලන ක්‍රමභේද දෙකක් පැවතුණි.

1. රාජාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය
2. සමූහාණ්ඩු (ගණ/සංඝ) පාලන ක්‍රමය

➢ රාජාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය

රාජාණ්ඩු පාලනය යනුවෙන් හැඳින්වූයේ රජුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පැවති පාලනය යි. එහි ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය, අධිකරණය යන සියලු බලතල රජු සතු විය. රජුගේ පාලන කටයුතුවලට සහායවීම සඳහා සේනාපති, පුරෝහිත, අසිග්ගාහක, භාණ්ඩාගාරික වැනි නිලධාරීන්ගෙන් සමන්විත මණ්ඩලයක් විය. ඉන් ප්‍රධාන රාජාණ්ඩු වූයේ මගධය, කෝසලය, වත්ස හා අවන්ති යන ජනපද හතර යි. ඒ අතරින් මගධය හා කෝසලය වඩා බලසම්පන්න විය. අවසානයේ දී මගධය බලවත් ම රාජාණ්ඩුව බවට පත් විය. ඉන්පසුව අධිරාජ්‍යයක් බවට වර්ධනය විය.

➢ සමූහාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය

පාණිනීගේ අෂ්ටාධ්‍යාය නම් ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයෙහි සංඝ හෙවත් ගණ තන්ත්‍ර රාජ්‍ය ගැන සඳහන් වේ. ඒවායෙහි ප්‍රධාන ලක්ෂණය වූයේ එක් පාලකයෙකු වෙනුවට සමූහයක් එක්ව පාලනය කිරීම යි. එවැනි සමූහාණ්ඩු ගණනාවක් උතුරු ඉන්දියාවේ පැවතුණි.

ශාක්‍යයන්ගේ කපිලවස්තු
මල්ලයන්ගේ පාවානුවර හා කුසිනාරා
ලිච්ඡවීන්ගේ වේසාලි
විදේහයන්ගේ මිථිලා

කෝලියන්ගේ රාමගාම
බූලීන්ගේ අල්ලකප්ප
කාලාමයන්ගේ කේසපුත්ත
මෞරීයන්ගේ පිප්ඵලී වනය
භග්ගයන්ගේ සුංසුමාරගිරිය

ගණ රාජ්‍ය යටතේ සංවිධානය වූ පිරිස් හැටියට සැලකිය හැකි ය. ලිච්ඡවී හා මල්ල යන ජනපද දෙක ගණ රාජ්‍ය අතර වැදගත් වේ. ගණපති, ගණජ්‍යෙෂ්ඨ, ගණරාජ, සංඝමුඛ්‍ය යනාදි නම්වලින් ගණ රාජ්‍යවල ප්‍රධානියා හඳුන්වා ඇත.

මේ ගණ හෝ සංඝ රාජ්‍යයන්හි පැවති පරිපාලන ක්‍රමය ගැන අවබෝධයක් බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙන් ලබා ගත හැකි ය. ගණ රාජ සභාවේ සෑම දෙනාම එකතු වී රාජ්‍ය පිළිබඳ සෑම ප්‍රශ්නයක් ම විවෘතව සාකච්ඡා කොට විසඳා ගැනීම පිළිගත් ක්‍රමයක් වී තිබේ. පරිපාලනයට සම්බන්ධව යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම හා ඒවා තුන්වරක් කියවා විරෝධතා මතු නොවූයේ නම් ඒකමතිකව සම්මත කර ගැනිණි. යම් විරෝධයක් ඇති වූයේ නම් සාකච්ඡා කොට ඡන්දය විමසීමක් සිදුකොට වැඩි ඡන්දයෙන් සම්මත කර ගෙන ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබී ය.

වජ්ජි ගණ රාජ්‍යයේ ලිච්ඡවී පාලකයින් තුළ පැවති ඉහළ ගුණාංගයක් ලෙස සප්ත අපරිහාණිය ධර්ම අනුව කටයුතු කිරීම දැක්විය හැකි ය. එය බුදුරජාණන් වහන්සේ පවා දේශනා කළ පාලන න්‍යාය ධර්මයකි.

සප්ත අපරිහාණීය ධර්ම

1. නිතර නිතර රැස් වී සාකච්ඡා කිරීම
2. සමගිව රැස්ව සමගිව කරුණු සාකච්ඡා කිරීම හා සියලු දෙනා සමඟිව විසිර යාම
3. නොපැන වූ නීති නොපැනවීම හා පැනවූ නීති නොපිරිහෙළා ක්‍රියාත්මක කිරීම හා ඒ ලෙස ම අනුගමනය කිරීම. පෞරාණික වජ්ජි ධර්ම පිළිගෙන කටයුතු කිරීම
4. ජ්‍යෙෂ්ඨයන්ට ගරු සැලකිලි දැක්වීම, ඔවුන්ගේ අවවාද අනුශාසනාවලට ඇහුම්කන්දීම හා ඒවා පිළිපැදීම.
5. කුල කාන්තාවන්ට ගරු කිරීම හා ඔවුන්ගේ අභිමානය ආරක්ෂා කිරීම
6. පරම්පරාගතව ධාර්මිකව කළ කටයුතු අඛණ්ඩව ඉටු කිරීම
7. මහණ බමුණන් නිසි ලෙස රැක බලා ගැනීම

මේ නිසා ලිච්ඡවීන්ගේ වජ්ජි ජනපදයේ ශක්තිමත්, ස්ථාවර පාලනයක් පැවති බව පෙනේ. පසුකාලයේ බලවත් රාජාණ්ඩුවල පාලකයෝ අධිරාජ්‍ය බලයක් ගොඩනගාගෙන ලිච්ඡවි සමූහාණ්ඩුව ද යටත් කර ගැනීමට ක්‍රියා කළහ.

4.3.3 සමාජ තත්වය

මේ අවධිය වන විට,

- ❖ ගෝත්‍ර සමාජ ක්‍රමය ක්‍රමිකව අභාවයට පත් වීම.
- ❖ බ්‍රාහ්මණ, ක්ෂත්‍රිය, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන චතුර් වර්ණ අතරින් ක්ෂත්‍රිය වර්ණය ප්‍රමුඛත්වයට පැමිණීම.
- ❖ උපතින් පුද්ගලයෙකු උසස් හෝ පහත් තත්වයක් හිමිකර ගනී යන අදහසට ප්‍රතිපක්ෂව පුද්ගලයන්ගේ චර්යාව අනුව උසස් පහත් බව තීරණය වන බවට පිළිගැනීමක් ඇති වීම. එය බුදුන් වහන්සේ වසල සූත්‍රයේ දී දේශනා කොට ඇත.
- ❖ දාස, කම්මකාර යන පහළ මට්ටමේ ශ්‍රමිකයන්ට පවා යම් සමාජ පිළිගැනීමක් හිමි වීම.
- ❖ වෛශ්‍ය වර්ණයට අයත් සෙට්ඨි හෙවත් සිටු සහ ගහපති වැනි කණ්ඩායම් සමාජයේ වඩාත් කැපී පෙනෙන පිරිස් බවට පත් වීම. නිදසුන් වශයෙන් අනේපිඬු සිටුතුමා, උපාලි ගෘහපතියා වැනි අය දැක්විය හැක.
- ❖ පශ්චාත් වෛදික යුගයේ දී කාන්තාවන්ට එතෙක් හිමිව තිබූ අසතුටුදායක සමාජ තත්වය යටපත් වී වඩාත් උසස් තත්වයක් හා සමාජ පිළිගැනීමක් හිමිවීම.
- ❖ බුදුන් වහන්සේගේ අදහස් අනුව සමාජයේ සියලු ම පාර්ශ්වවලට ආගමික නිදහස ලැබීමේ ප්‍රවණතාවක් ඇති විය. විශේෂයෙන් ශුද්‍ර වංශික සුනීත, සෝපාක වැනි අයට පවා බුදුන් වහන්සේගේ ශාසනයට ඇතුළු වීමට අවස්ථාව ලැබිණි.

4.3.4 ආර්ථික තත්වය

- කෘෂි කර්මාන්තය දියුණුවීම
  - කිරිඟු හා වී ප්‍රධාන ආහාර භෝග ලෙස ව්‍යාප්ත වීම.
  - ප්‍රාදේශීය රාජ්‍යවල ප්‍රධානීන් පවා කෘෂිකර්මාන්තයට දායක වීම. (බෞද්ධ මූලාශ්‍රයවල වප් මගුල් උත්සව ගැන සඳහන් වේ.)
  - ගව පාලනය

- වාණිජ කටයුතු දියුණුවීම

  - භාණ්ඩ හුවමාරුව, කාසි භාවිතය වෙළෙඳ කටයුතුවල දී ප්‍රමුඛ විය. (ගැල් මගින් බඩු ප්‍රවාහනය කිරීම ගැන සඳහන් වේ)
- කර්මාන්ත දියුණුව
  - යකඩ භාවිතයෙන් කෘෂි උපකරණ යුද උපකරණ හා එදිනෙදා අවශ්‍යතාවලට යොදා ගත් උපකරණ ගම් මට්ටමෙන් නිපදවීම.
  - රෙදි විවීම, කුඹල් කර්මාන්තය, රන් ආභරණ තැනීම, වඩුවැඩ වැනි කර්මාන්ත බිහිවීම.
- බදු ක්‍රම
  - වගා කළ ඉඩම්වලින් ද කර්මාන්තවලින් ද පාලකයන් බදු ගැනීම. එම බදු ''බලි'' හා ''භාග'' නමින් හඳුන්වා ඇත.

4.3.5 ආගමික තොරතුරු

ඍග් වෛදික යුගයේ පැවති බහුදේවවාදය ඒකදේවවාදයක් කරා යොමු වුණු අතර පශ්චාත් වෛදික යුගයේ දී අද්වෛත වාදය කරා යොමු විය.

බ්‍රාහ්මණ ඉගැන්වීම්වලට ප්‍රතිපක්ෂව නව ආගමික චින්තනයක් වර්ධනය වීම හා ජනප්‍රිය වීම.

ක්‍රි. පූ. හයවන සියවසේ දක්නට ලැබුණු ප්‍රධාන ලක්ෂණය වූයේ ජෛන ආගම සහ බුදුදහම පහළ වීම යි.

ක්‍රියාකාරකම

1. බුදු සමයේ පහළ වීමට තුඩු දුන් කරුණු සාකච්ඡා කරන්න.

4.4 මගධ අධිරාජ්‍යයේ නැගීම

මේ පිළිබඳ බෞද්ධ, ජෛන හා හින්දු ග්‍රන්ථවලින් තොරතුරු සපයා ගත හැක. ඉන්දියාවේ මුල් ම අධිරාජ්‍යය ගොඩනැගෙන්නේ මගධය කේන්ද්‍ර කරගෙන ය. එයට බලපෑ සාධක කීපයකි.

1. ගංගා නම් නිම්නයේ මධ්‍යගත ව පිහිටීම
2. වෙළෙඳ මාර්ගවල මධ්‍යස්ථානයක් වීම.
3. ස්වාභාවික ආරක්ෂාව (ඉන්දු නිම්නයට වඩා)
4. මහා පද්මනන්ද - බිම්බිසාර හා අජාසත්ත වැනි පාලකයින්ගේ කටයුතු

4.4.1 සිසුනාග පෙළපත

මගධය අධිරාජ්‍යයක් බවට පත් වූයේ සිසුනාග, හර්යංක, නන්ද, මෞර්ය වැනි රාජවංශවල පාලකයින්ගේ කටයුතු නිසා ය. සිසුනාග වංශික බිම්බිසාර රජු විසින් මුලින් ම මගධ අධිරාජ්‍යයට අඩිතාලම දමන ලදි. එතුමා ඒ සඳහා විවිධ ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කළේ ය. ඒ අතර,

- ❖ අසල්වැසි රාජ්‍ය සමග විවාහ සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීම (කොසොල් රජුගේ සොහොයුරී ලිච්ඡවි රජ දියණිය හා විශාලාවේ වාසලී කුමරිය විවාහ කර ගැනීම)
- ❖ අංග ජනපදය යුද්ධයෙන් යටත් කර ගැනීම
- ❖ මිත්‍ර හෝ තානාපති සම්බන්ධතා ඇති කර ගැනීම (ගන්ධාරයේ පුක්කුසාති, අවන්තියේ පජ්ජෝත, රජු සමග පැවැත් වූ සබඳතා)
- ❖ මනා පාලන ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කිරීම

ප්‍රධාන තැනක් ගනී.

4.4.2 නන්ද පෙළපත

❖ වයඹ දිගින් පංජාබය දක්වා ද දකුණින් ඩෙකෑනය දක්වා ද මගධ අධිරාජ්‍යය ව්‍යාප්ත කිරීම.
❖ මගධ අධිරාජ්‍යය මහා ඇලෙක්සැන්ඩර්ගෙන් ආරක්ෂා කර ගැනීම. ඔහු ආර්ථිකය දියුණු කළ බැවින් ධනනන්ද නමින් ප්‍රසිද්ධ විය.

4.4.3 මෞර්ය පෙළපත

➤ චන්ද්‍රගුප්ත රජු

❖ චාණක්‍ය (කෞටිල්‍ය හෙවත් විෂ්ණු ගුප්ත) ගේ උපදෙස් පරිදි නන්ද රාජ වංශය පරදා මගධය අල්ලා ගැනීම.
❖ අධිරාජ්‍යය ඉන්දියාවේ වයඹ දිග ඉන්දියාවෙන් ඔබ්බට තවදුරටත් ව්‍යාප්ත කිරීම.
❖ ඩෙකෑනය ද යටත් කර ගැනීම.
❖ ඔහු බටහිරින් පර්සියානු දේශසීමාව දක්වා ද නැගෙනහිරින් බෙංගාල බොක්ක දක්වා ද දකුණින් මයිසූරය දක්වා ද අධිරාජ්‍යය ව්‍යාප්ත කළේ ය.

➤ බින්දුසාර රජු

❖ චන්ද්‍රගුප්ත රජුගේ පුතා වේ.
❖ අමිත්‍රඝාත හෙවත් සතුරු රජවරුන් නසන්නා ලෙස ඔහු හඳුන්වා ඇත.
❖ අධිරාජ්‍යය ස්ථාවරව පවත්වා ගත්තේය.
❖ මිසරය, ග්‍රීසිය යන රටවල් සමග තානාපති සබඳතා පැවැත්විය.

➤ අශෝක රජු

❖ අශෝක බින්දුසාර රජුගේ පුතා වේ.
❖ රාජ්‍යය ස්ථාවර කර ගැනීම සඳහා දරුණු ක්‍රියාමාර්ග ගෙන ගියේය.
❖ කාලිංගය අල්ලා ගැනීමෙන් මගධයේ ව්‍යාප්තිය උච්චතම අවස්ථාව කරා ගෙන ගියේය.
❖ දේශපාලන ජයග්‍රහණ සඳහා දරුණු ලෙස ක්‍රියා කළ නිසා චණ්ඩාශෝක නමින් ප්‍රකට විය.
❖ ධර්ම විජය ප්‍රතිපත්තිය අනුව ධර්ම රාජ්‍යය ගොඩනැගීම හේතුවෙන් ධර්මාශෝක නමින් අනතුරුව ප්‍රසිද්ධියට පත් වූයේ ය.

4.4.4 අශෝක අධිරාජයාගේ ධර්ම විජය ප්‍රතිපත්තිය

ධර්ම විජය ප්‍රතිපත්තිය යන්නෙහි තේරුම නම් ධර්මයෙන් රටවල් හා ජනයා දිනීම යි. ඒ සඳහා ගත් ක්‍රියාමාර්ග අතර පහත සඳහන් ඒවා වැදගත් වේ.

- ❖ නිග්‍රෝධ සාමණේරයන්ගෙන් බණ අසා බෞද්ධ වී ධර්මප්‍රචාරය සඳහා කටයුතු කිරීම
- ❖ ධර්ම මහාමාත්‍රවරුන් පත් කිරීම
- ❖ තුන්වන ධර්ම සංගායනාව පවත්වා සඟ සසුන සංශෝධනය කොට ධර්ම දූතයන් වහන්සේලා පිටත් කර හැරීමට අනුග්‍රහ දැක්වීම
- ❖ අවිහිංසා ධර්මය පැතිරවීම
- ❖ අශෝක ධර්මය ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා සෙල්ලිපි මගින් පහත සඳහන් කරුණු ජනතාවට කියා දීම

- ⅄ සතුන් මැරීමෙන් වළකින්න
- ⅄ සතුන් මරා යාග නොකරන්න
- ⅄ මව්පියන්ට වැඩිහිටියන්ට සලකන්න
- ⅄ වැඩිහිටියන්ට, ගුරුවරුන්ට, මහණ බමුණන්ට සංග්‍රහ කරන්න, කීකරු වන්න
- ⅄ ගස් සිටුවීම, ළිං හැරීම සත් ක්‍රියාවකි
- ⅄ සත්‍යවාදී වන්න, දයාව දක්වන්න, සිතින් ගතින් පිරිසිදු වන්න
- ⅄ තම ආගම උසස් කොට සලකා අන්‍යයන්ගේ ආගම් පහත් කොට නොසලකන්න

සියලු රටවැසියන් තමාගේ දරුවන් ලෙස එතුමා සලකා තිබේ. ධර්ම ප්‍රචාරය සඳහා ධර්මමහාමාත්‍ර නම් විශේෂ නිලධාරී පිරිසක් ද පත් කර ඇත.

අශෝක ධර්මය ඇතැම් විචාරකයන් හඳුන්වා ඇත්තේ ආචාර ධර්ම පද්ධතියක් හැටියට ය. මේ සඳහා බුදු දහම මෙන් ම එවකට ඉන්දියාවේ පැවති ඉගැන්වීම්වල අඩංගු මූලික කරුණු ඇතුළත් කර ඇති බවක් පෙනේ.

ක්‍රියාකාරකම්

1. චණ්ඩාශෝක ධර්මාශෝක වූ හැටි පැහැදිලි කරන්න
2. මගධ අධිරාජ්‍යය ගොඩනැගීමේ අවස්ථා තුනක් නම් කරන්න.

4.4.5 මෞර්ය යුගයේ වාස්තුවිද්‍යාව හා කලාව

මෙගස්තිනීස්ගේ ඉන්ඩිකා නමැති ග්‍රන්ථයේ ද හියුං සාං හිමියන්ගේ දේශාටන විස්තරයේ ද මෞර්ය යුගයේ නගර හා මාලිගා පිළිබඳ විස්තර ඇත. මෙම නගර හා ගොඩනැගිලි බොහෝමයක් පිළිබඳව පුරාවිද්‍යාත්මක තොරතුරු ද අනාවරණය කර ගෙන ඇත. මේ අතර,

- ❖ පාටලීපුත්‍ර නගරයේ නටබුන්
- ❖ අශෝක ස්තම්භ හා සත්වරූප
- ❖ සාරානාත් හි තනිගලෙන් නෙළන ලද ගරාදි වැට
- ❖ බුද්ධගයාවේ කුලුනු හතරක් මත ඇති බෝධි මණ්ඩපය
- ❖ සාංචි ස්තූපය

වෙයි

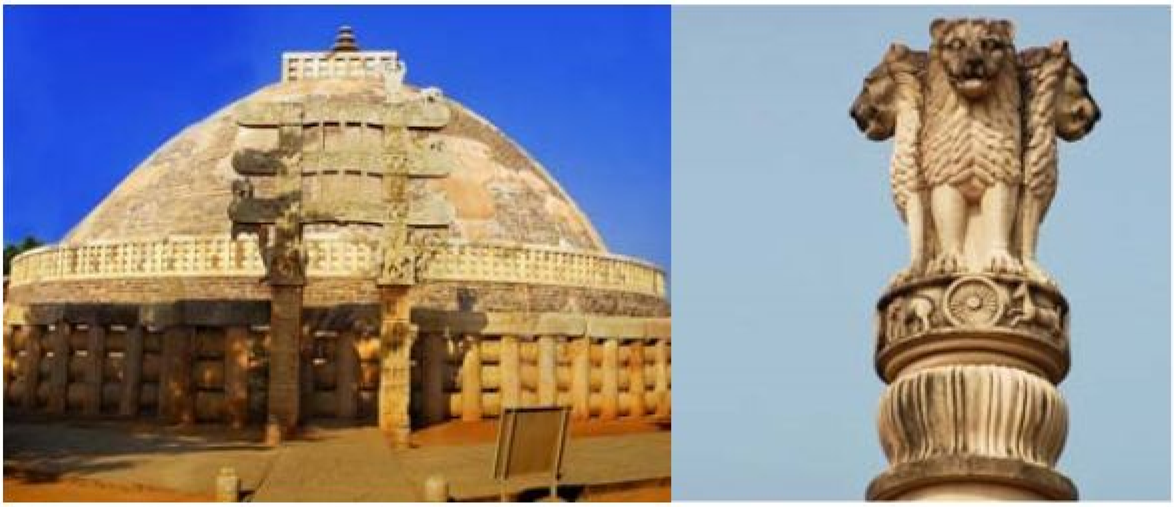

රූපය 4.19 සාංචි ස්තූපය හා අශෝක ස්තම්භය

දිල්ලිය, අලහබාද්, රාම්පූර්, සංකස්ස, සාංචිය, සාරානාත්, රුම්මින්දෙයි, නිගලිසාගර් යන ප්‍රදේශවල ඇති ස්තම්භවල කලාත්මක ලෙස නිර්මාණය කරන ලද සිංහ, ඇත් ගව, අශ්ව වැනි සත්ව රූප ජීවමාන ස්වරූපයෙන් දක්වා ඇත. සාරානාත් ස්තම්භයේ ඇති සිංහ රූපය සහිත කුලුණු හිස ඉන්දියාවේ ජාතික සංකේතය ලෙස යොදා ගෙන තිබේ. ධර්ම චක්‍රය ද මෙවැනි කුලුණුවල දක්වා ඇත.

- විහාර හා ස්තූප

අශෝක විහාර 84, 000ක් කරවූ බව සඳහන් වේ. ඒ අතර සාංචියෙන් සොයාගෙන ඇති ස්තූප අශෝක කළ බවට පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ද ලැබී ඇත. සාංචියේ ඇති මහා ස්තූපය අඩි 54ක් උසින් ද අඩි 120ක විෂ්කම්භයකින් ද යුක්ත ය. මෙහි මුල් ස්වරූපය මීට වඩා කුඩා විය හැකි ය. එක මාලයක් මත අර්ධගෝලාකාර කොටසක් ද ඒ මත හර්මිකාවක් ද, (හතරැස් කොටුවක්) යෂ්ටියකින් හා ඡත්‍රයකින් ද සමන්විත වූ ස්මාරකයකි. බෞද්ධ ස්තූපයට නිශ්චිත ආකෘතියක් ස්ථාපිත කරන ලද්දේ අශෝක රජු විසින් ය.

- ලෙන්

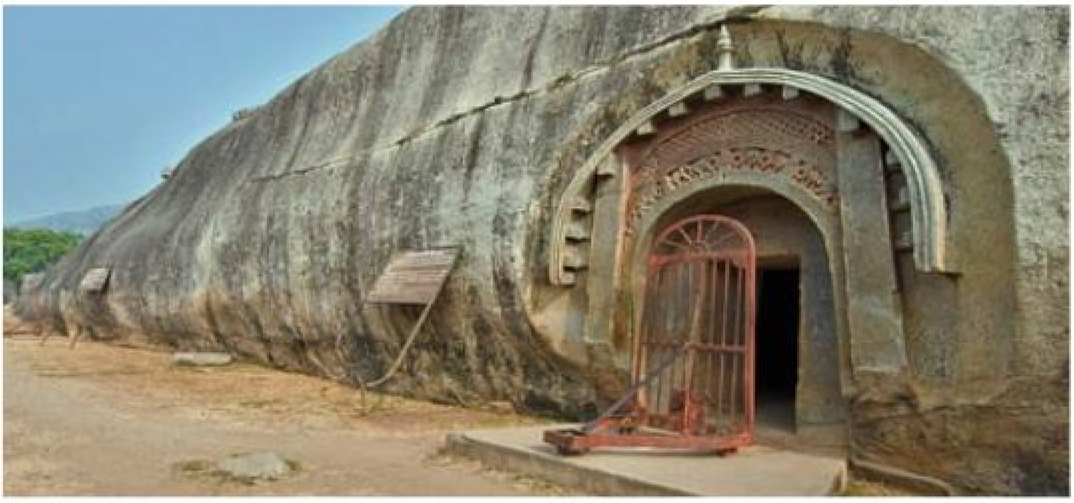

ඡායාරූපය අංක 4.20 අශෝක රජු විසින් තනන ලද ගුහා විහාරයක්. මෙය පිහිටා තිබෙන්නේ බිහාර් ප්‍රාන්තයට අයත් බර්බර් කන්දේ ය.

පිහිටි ගලෙහි ලෙන් කැණීම අශෝක යුගයට අයත් තවත් වැදගත් නිර්මාණයකි. බරාබර් ගිරි ශිඛරයෙහි හා නාගාර්ජුනී ගිරි ශිඛරයෙහි ලෙන් හතක් අශෝක යුගයේ හා පසුකාලීන අවස්ථාවල දී නිර්මාණය කොට ඇත. බරාබර්හි ඇති ලෙන් තුනක් අශෝක විසින් පූජා කළ බවට සෙල්ලිපි සාධක හමු වී ඇත.

- මූර්ති

අශෝක යුගයට අයත් මූර්ති අතර මානව රූප කීපයක් පාටලීපුත්‍රයෙන් ද ලැබී ඇත. වැලිගලින් තැනූ පුරුෂ කවන්ධ රූපයක් හමු වී ඇති අතර එය නග්න රූපයක් නිසා දිගම්බර නිකායට අයත් ජෛන පූජකයකුගේ විය හැකිය. තව ද පාටලීපුත්‍රයට ආසන්න ගමකින් චාමරයක් අතින් ගත් ස්ත්‍රී රූපයක් හමු වී ඇත. මෙය ද මෞර්ය යුගයේ නිම වූ කෘතියක් වශයෙන් සැලකිය හැකිය. එම නගරයෙන් හමු වූ පුරුෂ රූප දෙක ද ඉතාම තාත්වික නිර්මාණ වේ. ප්‍රමාණයෙන් බෙහෙවින් විශාල මේ ප්‍රතිමා යක්ෂ රූප යැයි නිගමනය කොට ඇත.

➢ මෞර්ය කලාවේ විශේෂ ලක්ෂණ හා පර්සියානු හා ග්‍රීක ආභාසය

මෞර්ය යුගයේ කලාකෘතිවල දක්නට ලැබෙන කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ කිපයක් නම් නාගරික බව, ශිෂ්ටත්වය, නිමාණ බව, විශාලවීම, කැඩපතක් මෙන් ඔපමට්ටම් වීම.

මෞර්ය කලාවෙහි පර්සියානු හා ග්‍රීක යන බලපෑම් දක්නට ලැබේ. මෞර්ය රාජ සභාවේ මෙගස්තිනිස් වැනි ග්‍රීක තානාපතිවරුන් සේවය කර තිබේ. චන්ද්‍රගුප්ත, ග්‍රීක සෙලියුකස්නිකේටර්ගේ දියණිය විවාහ කර ගත්තේය. එනිසා මෞර්ය රාජ සභාවේ ග්‍රීක බලපෑම් පවතින්නට ඇත. එය හඳුනා ගැනීමට ඇති එක් සාධකයකි, ටෙරාකොටා පලසක සිංහ හමක් සහිත ඇලෙක්සැන්ඩර්ගේ හිසේ රූපයක් හා ග්‍රීක මෝස්තර රටාවක් ද දක්වා තිබීම.

ක්‍රියාකාරකම්

1. මෞර්ය කලාවේ විශේෂ ලක්ෂණ හඳුනාගෙන ලියන්න.
2. මෞර්ය කලාවේ විදේශීය ආභාස මොනවාද? නිදසුන් සහිතව පැහැදිලි කරන්න.

4.4.6 මෞර්ය අධිරාජ්‍යයේ පරිහානියට හා බිඳ වැටීමට බලපෑ හේතු

මෞර්ය අධිරාජ්‍යයේ පරිහානිය හා බිඳ වැටීමට බලපාන ලද හේතු සාධක ගණනාවක් වේ.

- අශෝකගෙන් පසු අධිරාජ්‍යයේ සංකේන්ද්‍රගත පාලන තන්ත්‍රය ක්‍රියාත්මක කිරීමට තරම් දක්ෂ පාලකයන් බිහි නොවීම.
- රාජ්‍ය පරිපාලනය දුර්වලවීම හා ප්‍රාදේශීය පාලනය මධ්‍ය පාලනයෙන් ගිලිහී යාම.
- අශෝකගෙන් පසු බලයට පත් පාලකයන් මෙන් ම පාලන තන්ත්‍රයේ පැවති විවිධ අංග ද දුර්වල වීම නිසා ප්‍රාදේශීය පාලකයන් ස්වාධීනත්වයට පත් වීම.

  උදා - කාලිංගය ඛාරවේල යටතේ ස්වාධීන ශක්තිමත් රාජ්‍යයක් බවට පත් වීම.
- ඔටුන්නට හිමිකම් ඇති අශෝකගේ දරු මුණුබුරන් ස්වාධීන රාජ්‍ය පිහිටුවා ගැනීම.
  උදා - කාශ්මීරය, ගන්ධාරය
- අශෝක කාලිංග යුද්ධයෙන් පසු අවිහිංසාවාදී ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කළ නිසා

හමුදාව අකර්මණ්‍ය වීම

- ❖ අශෝක සියලු ආගම් සම්බන්ධව සහනශීලී ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කළත්, ඔහුගෙන් පසු පාලකයින් එවැනි ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක නොකිරීම
- ❖ බ්‍රාහ්මණ ආගමට සැලකිල්ලක් නොදැක්වීම නිසා බ්‍රාහ්මණ වංශිකයින් රාජ්‍ය විරෝධී කැරලි කෝලාහල පවා ඇති කිරීම
- ❖ අවසාන මෞර්ය වංශිකයා වූ බෘහද්රථ ඝාතනය කර පුෂ්‍යමිත්‍ර ශුංග නම් බ්‍රාහ්මණ වංශිකයෙකු බලයට පත් විය. අනතුරුව ඛාන්වා නම් බ්‍රාහ්මණ වංශයක් පාඨලී පුත්‍රයේ බලයට පත් විය.
- ❖ ආර්ථික පරිහානියක් ඇති වීම ද මෞර්ය අධිරාජ්‍යයේ පරිහානියට බලපා ඇත..

ක්‍රියාකාරකම්

1. මෞර්ය යුගයේ පරිහාණියට හා බිඳ වැටීමට තුඩු දුන් හේතු පහක් විස්තර කරන්න.
2. ග්‍රීක, රෝම, මෞර්ය යන ශිෂ්ටාචාරවල කලාකෘති ඇතුළත් පොතක් සකස් කරන්න.

අභ්‍යාසය

1. මෞර්ය යුගයේ ආරම්භක පාලකයා නම් කරන්න.
2. චන්ද්‍රගුප්ත මෞර්ය රජුගේ උපදේශකයා නම් කරන්න.
3. අශෝක රජු සිදු කළ දරුණු යුද්ධය කුමක් ද
4. අන්තිම මෞර්ය පාලකයා කවුද? ඉන්පසු බලයට පත් වූ රාජවංශය නම් කරන්න.
5. අශෝක බුදු දහමට නැඹුරු වීමට හේතු වූ කරුණු 3ක් ලියන්න.
6. මෞර්ය යුගයේ බුදු දහම ප්‍රචාරය කළ රටවල් දෙකක් නම් කරන්න.
7. මෞර්ය යුගයේ වැදගත් කලාකෘති දෙකක් නම් කරන්න.
8. මෞර්ය යුගයේදී රාජ්‍යයන් කොපමණ ප්‍රමාණයක බුදු දහම ව්‍යාප්ත වූවාදැයි සඳහන් කරන්න.
9. ඉන්දියාවේ රාජ්‍ය ලාංඡනය වශයෙන් තෝරා ගෙන ඇත්තේ කුමක් ද?.
10. අශෝක ශිලා ලේඛන මගින් උගන්වන කරුණු 03ක් නම් කරන්න.